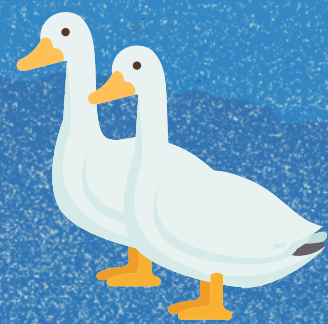
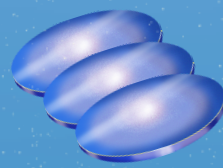

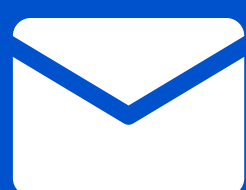
วารสารสิทธิทรรศน์ SITTHAT JOURNAL

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน, 2568)
Vol.3 No.2 (April-June, 2025)

ISSN 3057-1057 (Online)

093 5602069
098 5865276

sitthat.journal@gmail.com

<https://so19.tci-thaijo.org/index.php/SITT/>

เลขที่ 1/4 ซอย 44 ถนนรณชัยชาญยุทธ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

วารสารสิทธิธรรม ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2568)

ISSN 3057-1057 (Online)

กองบรรณาธิการ

- ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกกร บุญมี

: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- บรรณาธิการ

ดร.บุญเพ็ง สิทธิวงษา

: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

ศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ

: มหาวิทยาลัยชินวัตร

รองศาสตราจารย์ ดร.พิสิฐ โอ่งเจริญ

: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รองศาสตราจารย์ ดร.ราชนันท์ นพณัฐวงศ์กร

: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญเหลือ บุปผามาลา

: วิทยาลัยพิษณุพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช

: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชินโรส

: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

เกี่ยวกับวารสารสิทธิธรรม

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์ : วารสารสิทธิธรรม (SITTHAT JOURNAL) มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศาสตร์ พระพุทธศาสนา ปรัชญา มนุษยศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ศีลศาสตร์ และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์

กระบวนการพิจารณาบทความ : บทความที่เผยแพร่จะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้ส่งบทความ

ประเภทของบทความ :

1. บทความวิจัย
2. บทความวิชาการ
3. บทวิจารณ์หนังสือ

ภาษาที่รับตีพิมพ์ : ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

กำหนดการออกเผยแพร่วารสาร :

วารสารกำหนดวงรอบการเผยแพร่ 4 ฉบับต่อปี ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน, ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม

การติดต่อประสานงานและส่งบทความเผยแพร่ :

1. สอบถามรายละเอียดเบื้องต้น เช่น รอบการเผยแพร่ หนังสือตอบรับการตีพิมพ์ เป็นต้น

โทร. 093 5602069, 098 5865276

2. คำแนะนำสำหรับผู้เขียน
3. เทมเพลตบทความวิจัย
4. เทมเพลตบทความวิชาการ
5. เทมเพลตบทวิจารณ์หนังสือ
6. ลงทะเบียนวารสาร และส่งบทความในวารสาร
7. แบบขอส่งบทความตีพิมพ์
8. ลงทะเบียนส่งบทความ
9. สแกนไลน์ กลุ่มวารสารสิทธิธรรม เพื่อการติดต่อประสานงานเผยแพร่บทความ

บทบรรณาธิการ

วารสารสิทธิธรรม (SITTHAT JOURNAL) เป็นวารสารด้านสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความวิชาการ บทความวิจัย รวมทั้งบทวิจารณ์หนังสือ เปิดรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศาสตร์ พระพุทธศาสนา ปรัชญา มนุษยศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ศีลภาสาตร์ และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ โดยบทความที่ส่งมาตีพิมพ์เผยแพร่กับวารสารจะได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน วารสารฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2568) เป็นฉบับที่สอง ของปี 2568 ตีพิมพ์บทความทั้งสิ้นจำนวน 6 บทความ จำแนกเป็นบทความวิชาการ 3 เรื่อง และบทความวิจัย 3 เรื่อง

วารสารขออนุโมทนาและขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่กับทางวารสาร ตลอดถึงเครือข่ายด้านวิชาการ โดยเฉพาะสายการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้อนุเคราะห์ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนบทความและวารสารด้วยดีเสมอมา วารสารรู้สึกเป็นเกียรติและมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการได้พัฒนาศักยภาพด้านวิชาการของผู้เผยแพร่บทความ และมีความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างยิ่งที่จะปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพบทความให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ดร.บุญเพ็ง สิทธิวงษา

บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทความวิชาการ	
สัมมนาการเมืองและการจัดการปกครองไทย : กรณีศึกษาปัญหาความสัมพันธ์ ระหว่างปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จิรวัดน์ วัฒนถนอม, พันเอกชยพล คำสุวรรณ	74
นักการเมืองกับการสื่อสารในยุคดิจิทัล ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจของประชาชน พระครูวิรุฬห์ปัญญาสาร, พระมหาอานันต์ เจริญศิริพัชร	84
ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น มานพ เสียงล้ำ, พณณิดา ไชยสิทธิ์	96
บทความวิจัย	
การบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ชไมพร อ่อนสะอาด	106
ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุนันทา ชื้อสัตย์	118
บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ธวัช ทะเพชร	132

สัมมนาการเมืองและการจัดการปกครองไทย : กรณีศึกษาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่าง
การปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
SEMINAR ON THAI POLITICS AND GOVERNANCE: A CASE STUDY OF THE
RELATIONSHIP PROBLEMS BETWEEN CENTRAL AND REGIONAL
ADMINISTRATION

จิรวัดน์ วัฒนธนาม

Jirawat Watthanathanom

พันเอกชยพล คำสุวรรณ

Colonel Chayaphon Comsuwan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

MahamakutBuddhist University Srilanchang Campus

E-mail: mtinsloe@gmail.com

วันที่รับบทความ: 4 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 25 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 27 เมษายน 2568

Received: April 4, 2025; Revised: April 25, 2025; Accepted: April 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของประเทศไทย โดยวิเคราะห์ถึงโครงสร้างการปกครองที่มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจและความท้าทายในการกระจายอำนาจสู่ภูมิภาค การศึกษานี้อาศัยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครองไทย ตั้งแต่แนวคิดพื้นฐาน พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างการปกครองไทยยังคงมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง แม้จะมีความพยายามในการกระจายอำนาจผ่านกฎหมายและนโยบายต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาหลายประการ อาทิ การทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ ความไม่ชัดเจนในการแบ่งภารกิจ ขาดความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณ และวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดติดกับระบบราชการแบบดั้งเดิม บทความนี้นำเสนอแนวทางการปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการกำกับดูแลและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่หน่วยงานระดับภูมิภาค

คำสำคัญ: การกระจายอำนาจ, การปกครองส่วนภูมิภาค, ธรรมาภิบาลท้องถิ่น

Abstract

This academic article aims to examine the problems in the relationship between central and regional administration in Thailand by analyzing the centralized governance structure and challenges in power decentralization to regional areas. The study employs a comprehensive literature review related to Thai governance, including fundamental concepts, historical development, and current issues. The findings reveal that Thailand's administrative structure remains heavily centralized despite various decentralization efforts through legislation and policies. In practice, several problems persist, including overlapping authorities, lack of clarity in task allocation, limited fiscal autonomy, and organizational culture that adheres to traditional bureaucratic systems. Regional administrative bodies continue to function primarily as representatives of the central government rather than as autonomous entities serving local needs. This article proposes reform approaches to improve central-regional administrative relationships by emphasizing balance between central oversight and strengthening regional administrative capacity. The study suggests structural reforms, fiscal system adjustments, good governance promotion, and organizational culture transformation as key strategies to address these longstanding challenges in Thailand's governance system.

Keywords: Decentralization, Regional Administration, Local Good Governance

บทนำ

ระบบการปกครองของประเทศไทยมีรากฐานจากการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งได้วางรากฐานโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินที่มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง และมอบอำนาจให้ข้าราชการส่วนภูมิภาคในฐานะตัวแทนของรัฐบาลกลางในการบริหารราชการในพื้นที่ (ลิขิต อีระเวคิน, 2553) แม้ว่าโครงสร้างการปกครองดังกล่าวจะได้รับการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ลักษณะการรวมศูนย์อำนาจยังคงดำรงอยู่ในระบบการปกครองไทยจนถึงปัจจุบัน ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 มีความพยายามในการปฏิรูประบบการปกครองท้องถิ่นให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติ อำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานยังคงอยู่ที่ส่วนกลางเป็นหลัก (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552) การปฏิรูปการกระจายอำนาจครั้งสำคัญเกิดขึ้นภายหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้วางหลักการสำคัญในการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น และนำไปสู่การตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามในการกระจายอำนาจอย่างต่อเนื่อง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคยังคงประสบปัญหาและความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ การขาดความชัดเจนในการแบ่งภารกิจ และการขาดความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณ (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2559) บทความนี้มุ่งศึกษาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และนำเสนอแนวทางในการปฏิรูปความสัมพันธ์ดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

เนื้อหา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

โครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินของไทย

ประเทศไทยมีการจัดโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วนหลัก ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2555) การบริหารราชการส่วนกลางประกอบด้วยสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง และกรมต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย วางแผน ออกกฎหมาย และควบคุมการบริหารราชการในภาพรวมของประเทศ

การบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ข้าราชการในส่วนภูมิภาคเป็นตัวแทนในการบริหารราชการในพื้นที่ โดยแบ่งเป็นจังหวัดและอำเภอ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารราชการในเขตพื้นที่ของตน (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2556) ส่วนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารงานผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

แนวคิดการรวมศูนย์อำนาจและการกระจายอำนาจ

แนวคิดการรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) เป็นแนวคิดที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลาง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การบริหารราชการมีเอกภาพ มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ และเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ (ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม, 2550) แนวคิดนี้มีรากฐานจากแนวคิดรัฐชาติสมัยใหม่ที่เน้นความมั่นคงและเอกภาพของรัฐ

ในทางตรงกันข้าม แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นแนวคิดที่เน้นการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจและทรัพยากรจากส่วนกลางไปยังหน่วยงานระดับล่าง โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างตรงจุด (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2551) แนวคิดนี้มีรากฐานจากแนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

อมร รักษาสัตย์ (2546) ได้เสนอว่า การบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการผสมผสานระหว่างความร่วมมืออำนาจและการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม โดยภารกิจที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและนโยบายระดับชาติอาจใช้วิธีการรวมศูนย์อำนาจ ในขณะที่ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นควรใช้วิธีการกระจายอำนาจ

พัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของไทย

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของไทยมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน โดยมีจุดเปลี่ยนสำคัญในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งได้มีการปฏิรูปการปกครองครั้งใหญ่ โดยการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ และการจัดระเบียบการปกครองหัวเมืองแบบเทศาภิบาล (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548) การปฏิรูปดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อรวมศูนย์อำนาจการปกครองจากระบบกินเมืองแบบเก่ามาเป็นระบบราชการสมัยใหม่ที่มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง และมีการส่งข้าราชการจากส่วนกลางไปปกครองหัวเมืองต่าง ๆ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีความพยายามในการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยมีการจัดตั้งเทศบาลและสุขาภิบาลขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ แต่ในทางปฏิบัติ อำนาจในการควบคุมดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงอยู่ที่ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2555) ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการขยายระบบราชการส่วนภูมิภาคอย่างกว้างขวาง โดยการจัดตั้งหน่วยงานราชการในระดับจังหวัดและอำเภอเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขยายอำนาจของรัฐส่วนกลางผ่านระบบราชการส่วนภูมิภาค

การกระจายอำนาจภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ

การกระจายอำนาจในประเทศไทยได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้วางหลักการสำคัญในการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น โดยกำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง และกำหนดให้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2553)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้สานต่อหลักการกระจายอำนาจจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้า โดยเพิ่มเติมหลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การกระจายอำนาจยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายโอนภารกิจและงบประมาณจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2557)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยังคงรับรองหลักการกระจายอำนาจ แต่มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางประการ เช่น การกำหนดให้การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในพื้นที่ และการกำหนดให้มีการทบทวนความเหมาะสมของการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2561) อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคยังคงมีลักษณะที่รัฐบาลกลางมีอำนาจเหนือการปกครองส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในหลายมิติ

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

การทับซ้อนของอำนาจหน้าที่

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคคือการทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความสับสนในการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ (ประเวศ วะสี, 2554) การทับซ้อนของอำนาจหน้าที่เกิดขึ้นจากการที่กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ไว้อย่างกว้าง ๆ ทำให้มีความรับผิดชอบที่ซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ การที่หน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคต่างต้องการรักษาอำนาจของตนไว้ ทำให้มีการต่อต้านการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2552) ได้ศึกษาพบว่า การทับซ้อนของอำนาจหน้าที่เกิดขึ้นในหลายภารกิจ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการศึกษา การสาธารณสุข และการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งมีทั้งหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในภารกิจเดียวกัน แต่ขาดการประสานงานและบูรณาการการทำงานร่วมกัน

การขาดความชัดเจนในการแบ่งภารกิจ

ปัญหาการขาดความชัดเจนในการแบ่งภารกิจระหว่างหน่วยงานในระดับต่าง ๆ เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แม้ว่าพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จะได้กำหนดภารกิจที่ต้องถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ แต่ในทางปฏิบัติยังมีความไม่ชัดเจนว่าภารกิจใดควรเป็นของหน่วยงานในระดับใด (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2552)

สกนธ์ วรรณวิวัฒนา (2557) ได้ศึกษาพบว่า การขาดความชัดเจนในการแบ่งภารกิจเกิดจากการที่กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจมีความไม่สอดคล้องกัน และการที่หน่วยงานส่วนกลางยังคงมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานของหน่วยงานในระดับล่างอย่างเข้มงวด นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบายที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ทำให้การดำเนินการกระจายอำนาจขาดความต่อเนื่องและความชัดเจน

การขาดความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณ

หนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคคือการขาดความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณของหน่วยงานในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง ซึ่งมักมีเงื่อนไขและข้อจำกัดในการใช้จ่าย (จรัส สุวรรณมาลา, 2553)

ไพรินทร์ เจนกิจ (2558) ได้ศึกษาพบว่า การที่หน่วยงานในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นต้องพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลาง ทำให้การดำเนินงานต้องเป็นไปตามนโยบายและแนวทางที่ส่วนกลางกำหนด ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ การที่งบประมาณถูกจัดสรรผ่านหน่วยงานหลายระดับทำให้เกิดความล่าช้าและไม่คล่องตัวในการบริหารงาน

วัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติของข้าราชการ

อีกปัญหาหนึ่งที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคคือวัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติของข้าราชการที่ยึดติดกับระบบราชการแบบดั้งเดิมที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจและการสั่งการจากบนลงล่าง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์, 2546) ข้าราชการในหน่วยงานส่วนกลางมักมองว่าตนเองมีความรู้ความสามารถเหนือกว่าข้าราชการในส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงไม่ไว้วางใจให้อำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระ

บุญทัน ดอกไธสง (2555) ได้ศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบราชการที่เน้นการปฏิบัติตามระเบียบและคำสั่งอย่างเคร่งครัด ทำให้ข้าราชการในส่วนภูมิภาคขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และไม่กล้าที่จะตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ในขณะที่ ข้าราชการในส่วนกลางมักมีทัศนคติเชิงลบต่อการกระจายอำนาจ เนื่องจากเกรงว่าจะสูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ของตนเอง

แนวทางการปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

การปรับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่

การปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกัน (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2560) ประการแรก ควรมีการทบทวนและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดินและการกระจายอำนาจ เพื่อให้มีการแบ่งภารกิจระหว่างหน่วยงานในระดับต่าง ๆ อย่างชัดเจน โดยภารกิจที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและนโยบายระดับชาติควรเป็นของราชการส่วนกลาง ภารกิจที่ต้องการการประสานงานระหว่างพื้นที่ควรเป็นของราชการส่วนภูมิภาค และภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสาธารณะและการพัฒนาท้องถิ่นควรเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประการที่สอง ควรมีการปรับบทบาทของราชการส่วนภูมิภาคจากการเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงไปเป็นผู้ประสานงาน สนับสนุน และกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการให้คำปรึกษา การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2561) ประการที่สาม ควรมีการปรับลดขนาดของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะในภารกิจที่ได้ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร

การปฏิรูประบบงบประมาณและการคลัง

การปฏิรูประบบงบประมาณและการคลังเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (จรัส สุวรรณมาลา, 2559) ประการแรก ควรมีการเพิ่มสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอน โดยอาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้น หรือเพิ่มสัดส่วนของภาษีที่รัฐบาลกลางจัดเก็บแล้วจัดสรรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประการที่สอง ควรมีการปรับปรุงระบบเงินอุดหนุนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่มากขึ้น โดยลดเงื่อนไขและข้อจำกัดในการใช้จ่ายเงินอุดหนุน และเพิ่มสัดส่วนของเงินอุดหนุนทั่วไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสม (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2554) ประการที่สาม ควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงบประมาณให้แก่หน่วยงานในระดับภูมิภาคมากขึ้น โดยเฉพาะในภารกิจที่ต้องการความรวดเร็วและต้องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ เช่น การจัดการภัยพิบัติ และการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเร่งด่วนของประชาชน

การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางสำคัญในการปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2559) ประการแรก ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ โดยอาจจัดให้มีเวทีประชาคม การประชาพิจารณ์ และกลไกการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ

ประการที่สอง ควรมีการเสริมสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการดำเนินงานของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ โดยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การรายงานผลการดำเนินงาน และการจัดให้มีกลไกการตรวจสอบโดยประชาชนและภาคประชาสังคม (ศิริพร เจริญไชย, 2558) ประการที่สาม ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนและภาคประชาสังคมมีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2557)

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (ชลิตา ศรมณี, 2557) ประการแรก ควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในหน่วยงานระดับต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะในการประสานงาน การสร้างเครือข่าย และการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ประการที่สอง ควรมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรจากแบบราชการที่เน้นการสั่งการจากบนลงล่าง ไปสู่วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม และการสร้างสรรค์นวัตกรรม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2558) ประการที่สาม ควรมีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการกระจายอำนาจและการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในระดับต่าง ๆ โดยการให้ความรู้ การสร้างความเข้าใจ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคลากรในหน่วยงานระดับต่าง ๆ

สรุป

การศึกษาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของประเทศไทยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างการปกครองไทยยังคงมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง แม้จะมีความพยายามในการกระจายอำนาจผ่านกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ การทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ การขาดความชัดเจนในการแบ่งภารกิจ การขาดความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณ และวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดติดกับระบบราชการแบบดั้งเดิม

การปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำเป็นต้องดำเนินการในหลายมิติ ทั้งการปรับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ การปฏิรูประบบงบประมาณและการคลัง การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐในระดับต่าง ๆ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีดังนี้ ประการแรก ควรมีการทบทวนและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดินและการกระจายอำนาจให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแบ่งภารกิจระหว่างหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ประการที่สอง ควรมีการปรับบทบาทของราชการส่วนภูมิภาคจากการเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงไปเป็นผู้ประสานงาน สนับสนุน และกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประการที่สาม ควรมีการเพิ่มสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอน และปรับปรุงระบบเงินอุดหนุนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่มากขึ้น ประการที่สี่ ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานในระดับ

ต่าง ๆ ประการที่ห้า ควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในหน่วยงานระดับต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการกระจายอำนาจและการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ประการสุดท้าย ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการกระจายอำนาจอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). การปฏิรูประบบราชการไทย: แนวคิดและแนวทางการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมีเดีย.

จรัส สุวรรณมาลา. (2553). การคลังท้องถิ่นสัมพันธ์กับการกระจายอำนาจในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรัส สุวรรณมาลา. (2559). การปฏิรูปการคลังท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสารพัฒนาสังคม, 18(1), 1-25.

ชลิตา ศรมณี. (2557). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2555). คำอธิบายกฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2552). การคลังท้องถิ่น: รวมบทความวิจัยเพื่อเพิ่มพลังให้ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2554). การคลังท้องถิ่น: การขยายฐานรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2551). ความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบราชการไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2560). แนวทางการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน. วารสารการบริหารราชการแผ่นดิน, 3(1), 5-28.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2559). ธรรมชาติกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธเนศวร เจริญเมือง. (2548). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2552). รายงานผลการศึกษาความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทยและข้อเสนอ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2559). การกระจายอำนาจกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2557). กฎหมายมหาชน: การเปลี่ยนแปลงผ่านกฎหมายในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญทัน ดอกไธสง. (2555). รัฐประศาสนศาสตร์: ศาสตร์แห่งการบริหารการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย

ราชภัฏพระนคร.

ประเวศ วะสี. (2554). ประเทศไทยทิศทางที่เป็นไปได้. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ปัญหาและแนวทางแก้ไข. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 14(2), 109-132.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเกอร์. (2546). เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2550). ประชาธิปไตยกับการกระจายอำนาจ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ไพรินทร์ เจนกิจ. (2558). การบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ปัญหาและแนวทางแก้ไข.

วารสารการเมืองการปกครอง, 5(2), 219-239.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2553). การเมืองการปกครองของไทย (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันดี เหลืองประภัสร์. (2557). การกระจายอำนาจกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2553). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร เจริญไชย. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 6(2), 160-177.

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2555). การเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจ: ศึกษาผ่านบทบาทของนักวิชาการข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า. ศูนย์การเตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย.

สกนธ์ วรรณวัฒนา. (2557). รายงานการศึกษาศึกษาการแบ่งภารกิจระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2556). กฎหมายการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เนท.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2561). การปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 37(1), 1-18.

อมร รักษาสัตย์. (2546). การกระจายอำนาจ: ปัญหาและทางออก. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2552). การเมืองของพลเมือง: สู่สหสวรรค์ใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.

นักการเมืองกับการสื่อสารในยุคดิจิทัล ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือ
และความไว้วางใจของประชาชน

POLITICIANS AND COMMUNICATIONS IN THE DIGITAL
AGE AFFECT THE CREDIBILITY AND TRUST OF THE PEOPLE

พระครูวิรุฬห์ปัญญาสาร

PhraKhuWirunpanyasan

พระมหาอนันต์ เจริญศิริพัชร

Phramaha anan charoensipat

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

MahamakutBuddhist University Srilanchang Campus

E-mail: panyawaro.1979@gmail.com

วันที่รับบทความ: 6 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 26 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 28 เมษายน 2568

Received: April 6, 2025; Revised: April 26, 2025; Accepted: April 28, 2025

บทคัดย่อ

การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการรณรงค์หาเสียงและสร้างความแตกแยกทางการเมือง การเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็วทำให้เกิดปัญหาข่าวปลอมและการบิดเบือนข้อเท็จจริง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของนักการเมือง

บทความนี้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับการสื่อสารในยุคดิจิทัล โดยวิเคราะห์ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชน ผ่านแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง ทฤษฎีความไว้วางใจทางการเมือง และทฤษฎีสื่อดิจิทัล การศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำเสนอแนวทางในการสร้างการสื่อสารทางการเมืองที่มีความน่าเชื่อถือและสร้างความไว้วางใจจากประชาชนได้อย่างยั่งยืน การเข้าใจพลวัตของการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การสื่อสาร, ดิจิทัล, นักการเมือง, ประชาชน

Abstract

Political communication in the digital era has significantly altered the relationship between politicians and the public. Social media has emerged as a pivotal tool for electoral campaigning and has also contributed to increasing political polarization. The rapid dissemination of information has facilitated the spread of fake news and misinformation, thereby undermining the credibility of politicians.

This article examines the interaction between politicians and communication in the digital age by analyzing the impact on the credibility and trust of the public. It is framed through the concepts of political communication theory, political trust theory, and digital media theory. The study collects data from case studies both in Thailand and abroad to propose strategies for creating political communication that is credible and fosters sustainable public trust. Understanding the dynamics of political communication in the digital era is crucial for the development of democracy in the 21st century.

Keywords: Communication, digital, politicians, people

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ดังที่ Sanwonglakron และ Wareewarach (2025) ได้ชี้ให้เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์ไม่เพียงเป็นเครื่องมือในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง แต่ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความแตกแยกทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยร่วมสมัย การสื่อสารทางการเมืองที่เคยผ่านสื่อกลางแบบดั้งเดิมได้เปลี่ยนรูปแบบไปสู่การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่หลากหลาย ซึ่งเปิดโอกาสให้นักการเมืองสามารถสื่อสารกับประชาชนได้โดยตรง ไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ปรากฏการณ์ของการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ที่เปิดกว้างมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลา และยังสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างทันที ในขณะเดียวกัน นักการเมืองก็ได้ปรับตัวโดยใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ นำเสนอนโยบาย และโน้มน้าวจิตใจประชาชน ทั้งในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งและในการบริหารประเทศ แต่การเข้าถึงข้อมูลที่มีมากมายและรวดเร็ว ยังนำมาซึ่งปัญหาข่าวปลอม (Fake News) การบิดเบือนข้อเท็จจริง และการแพร่กระจายของข้อมูลที่เป็นเท็จอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของนักการเมืองและความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อสถาบันการเมือง พระมหาดันวัฒน์ ปรีตติเมธี และพระครูพิศาลพัฒนานุกิจ (2025) ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลว่า เทคโนโลยีสารสนเทศได้ขยายพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ให้กว้างขวางและเข้าถึงได้มากขึ้น ประชาชนไม่เพียงแต่เป็นผู้รับสารเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงความคิดเห็น ติดตาม ตรวจสอบ และมีปฏิสัมพันธ์กับ

นักการเมืองได้อย่างทันที การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้นำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายต่อความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อนักการเมืองและสถาบันการเมือง

ในขณะที่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ปาริชาติ ชุมพงศ์ และธีรยุทธ ชะนิล (2025) ได้ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองไม่เพียงมุ่งสร้างความเข้าใจแต่ยังมีเป้าหมายในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม สังคมดิจิทัลยังเผชิญกับปัญหาข่าวปลอม (Fake News) การบิดเบือนข้อเท็จจริง และการแพร่กระจายข้อมูลที่เป็นเท็จอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของนักการเมืองและความไว้วางใจของประชาชน ฉันท ณา โพธาราม, นนธวัฒน์ มินิล และอภิญา ฉัตรช่อฟ้า (2025) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองที่มุ่งเน้นความจริง ความเป็นกลาง และการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับความพยายามในการสร้างการสื่อสารทางการเมืองที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถสร้างความไว้วางใจจากประชาชนได้อย่างยั่งยืน

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับการสื่อสารในยุคดิจิทัล โดยวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่มีต่อความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชน ผ่านแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง ทฤษฎีความไว้วางใจทางการเมือง และทฤษฎีสื่อดิจิทัล การศึกษานี้ได้รวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อถอดบทเรียนและนำเสนอแนวทางในการสร้างการสื่อสารทางการเมืองที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถสร้างความไว้วางใจจากประชาชนได้อย่างยั่งยืน

ในยุคที่การเมืองและเทคโนโลยีดิจิทัลมีความเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น การเข้าถึงพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 บทความนี้จึงไม่เพียงนำเสนอการวิเคราะห์เชิงวิชาการ แต่ยังมุ่งเสนอแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการเสริมสร้างการสื่อสารทางการเมืองที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในบริบทสังคมดิจิทัล

เนื้อหา

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล

1.1 นิยามและองค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล

การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมืองระหว่างผู้มีบทบาททางการเมืองและประชาชน โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อใหม่เป็นช่องทางในการสื่อสาร (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ, 2022) การสื่อสารในรูปแบบนี้มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) และการสื่อสารแบบหลายทิศทาง (Multi-directional Communication) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีปฏิสัมพันธ์และตอบโต้กับผู้ส่งสารได้อย่างทันที ซึ่งแตกต่างจากการสื่อสารทางการเมืองแบบดั้งเดิมที่มักเป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) เท่านั้น

วัฒนา นนทชิต (2022) กล่าวว่า การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลเป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพฤติกรรมบริโภคสื่อของคนกลุ่มนี้

องค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล

พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ (2022) ได้ระบุองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลดังนี้:

1. **ผู้ส่งสาร (Sender)** ประกอบด้วยนักการเมือง พรรคการเมือง และสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ที่ต้องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร นโยบาย และความคิดเห็นทางการเมืองไปยังประชาชน ในยุคดิจิทัล ผู้ส่งสารมีความหลากหลายมากขึ้น โดยไม่จำกัดเฉพาะนักการเมืองอาชีพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาคประชาสังคม กลุ่มผลประโยชน์ และประชาชนทั่วไปที่สามารถผลิตและเผยแพร่เนื้อหาทางการเมืองได้ด้วยตนเอง

2. **สาร (Message)** เนื้อหาหรือข้อมูลทางการเมืองที่ต้องการสื่อสาร ซึ่งในยุคดิจิทัลมีความหลากหลายทั้งในแง่รูปแบบและเนื้อหา โดยอาจอยู่ในรูปแบบของข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง หรือสื่อผสม (Multimedia) ที่มีการผสมผสานรูปแบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3. **ช่องทางการสื่อสาร (Channel)** แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในการส่งและรับข้อมูลทางการเมือง ซึ่งมีความหลากหลายมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่:

- 3.1 สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น Facebook, Twitter, Instagram, TikTok
- 3.2 แอปพลิเคชันข้อความ (Messaging Applications) เช่น LINE, WhatsApp, Telegram
- 3.3 เว็บไซต์ (Websites) และบล็อก (Blogs)
- 3.4 แพลตฟอร์มวิดีโอ เช่น YouTube, Vimeo
- 3.5 พอดคาสต์ (Podcasts) และสื่อเสียงดิจิทัลอื่นๆ

4. **ผู้รับสาร (Receiver)** ประชาชนที่รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ซึ่งในยุคดิจิทัลผู้รับสารมีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสารแบบเฉื่อยชา (Passive) แต่เป็นผู้รับสารแบบกระตือรือร้น (Active) ที่สามารถเลือกรับสาร ได้ตอบ และกระจายข้อมูลต่อไปยังผู้อื่นได้

5. **ปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback)** - การตอบสนองและการแสดงความคิดเห็นของผู้รับสารต่อเนื้อหาทางการเมือง ซึ่งในยุคดิจิทัลเกิดขึ้นได้อย่างทันทีและเป็นไปอย่างสองทางหรือหลายทิศทาง โดยการแสดงความคิดเห็น (Comments) การกดถูกใจ (Likes) การแบ่งปัน (Shares) และการตอบโต้ในรูปแบบต่าง ๆ

วัฒนา นนทชิต (2022) เพิ่มเติมว่า ในบริบทของการเมืองท้องถิ่น องค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการสื่อสารทางการเมืองท้องถิ่นยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพจะช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น

1.2 ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองและการประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัล

ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองหลายทฤษฎีได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของการสื่อสารในยุคดิจิทัล อาทิ ทฤษฎีวาระข่าวสาร (Agenda-Setting Theory) ที่อธิบายว่าสื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจ ในยุคดิจิทัล นักการเมืองสามารถกำหนดวาระข่าวสารได้เองโดยไม่ต้องผ่านสื่อกระแสหลัก ทฤษฎีการสื่อสารแบบสองขั้นตอน (Two-step Flow of Communication) ที่อธิบายว่าข้อมูลจะถูกส่งผ่านจากสื่อไปยังผู้นำความคิด (Opinion Leaders) และจากผู้นำความคิดไปยังประชาชนทั่วไป ในยุคดิจิทัล ผู้นำความคิดออนไลน์ (Online Influencers) มีบทบาทสำคัญในการกระจายข้อมูลทางการเมือง และทฤษฎีพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere Theory) ของ Jürgen Habermas ที่อธิบายว่าพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและถกเถียงในประเด็นสาธารณะได้อย่างเสรี ในยุคดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ที่เปิดกว้างและไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพ บทความนี้จะนำเสนอทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองและการประยุกต์ใช้ในบริบทของสังคมดิจิทัล โดยอ้างอิงจากงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนระบบประชาธิปไตย ตามที่ปาริชาติ ชุมพงศ์ และธีรยุทธ ชะนิล (2025) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง "บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองในการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย" การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตย

1.3 ทฤษฎีความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจทางการเมือง

ความน่าเชื่อถือ (Credibility) และความไว้วางใจ (Trust) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารทางการเมือง โดยความน่าเชื่อถือประกอบด้วยปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ที่แสดงถึงความรู้ความสามารถของนักการเมือง ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ที่แสดงถึงความซื่อสัตย์และความจริงใจ ความดึงดูดใจ (Attractiveness) ที่แสดงถึงบุคลิกภาพและความน่าสนใจ และความคล้ายคลึง (Similarity) ที่แสดงถึงความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจในปัญหาของประชาชน ส่วนความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองและสถาบันการเมืองว่าจะดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย

1.4 ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมกับการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล

อุษา ศิลป์เรืองวิไล (2023) ได้นำเสนอการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมของโรเจอร์ส (Rogers, 1983) ในการอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการสื่อสารทางการเมืองได้เช่นกัน ทฤษฎีนี้อธิบายว่าการยอมรับนวัตกรรมหรือแนวคิดใหม่ในสังคมจะผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่:

1. การรับรู้ (Awareness) ประชาชนเริ่มรับรู้ถึงประเด็นทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ
2. ความสนใจ (Interest) เกิดความสนใจและต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

3. การประเมิน (Evaluation) พิจารณาและประเมินข้อมูลที่ได้รับ

4. การทดลอง (Trial) ทดลองมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

5. การยอมรับ (Adoption) การยอมรับและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

ในยุคดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญที่เร่งกระบวนการเหล่านี้ โดยช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลทางการเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

1.5 การประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัล

การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลมีลักษณะพิเศษหลายประการ ดังนี้:

1. การสื่อสารแบบหลายช่องทาง (Multi-channel Communication)

ปาริชาติ ชุมพงศ์ และธีรยุทธ ชะนิล (2025) ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงสื่อกระแสหลัก แต่ขยายไปสู่สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้ง่ายขึ้น

2. การมีส่วนร่วมแบบโต้ตอบ (Interactive Participation)

เทคโนโลยีดิจิทัลเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนมุมมอง และมีปฏิสัมพันธ์กับนักการเมืองหรือหน่วยงานรัฐได้โดยตรง

3. การกระจายอำนาจในการสื่อสาร (Decentralization of Communication Power)

อุษา ศิลป์เรืองวิไล (2023) อธิบายว่า ดิจิทัลเทคโนโลยีช่วยลดการผูกขาดอำนาจในการสื่อสารจากรัฐและสื่อกระแสหลัก ทำให้เกิดการกระจายอำนาจในการสื่อสาร และเปิดพื้นที่ให้กับเสียงที่หลากหลายมากขึ้น

4. ความท้าทายด้านคุณภาพของข้อมูล (Information Quality Challenges)

ฉันทนา โพธาราม และคณะ (2025) ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลมีความท้าทายในเรื่องของคุณภาพข้อมูล การแพร่กระจายของข่าวปลอม และการบิดเบือนข้อมูล ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

2. พัฒนาการและรูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล

2.1 พัฒนาการของการสื่อสารทางการเมืองจากยุคดั้งเดิมสู่ยุคดิจิทัล

การสื่อสารทางการเมืองได้มีพัฒนาการจากยุคดั้งเดิมที่อาศัยการปราศรัยในที่สาธารณะ การพิมพ์แจกจ่ายเอกสาร และการใช้สื่อกระแสหลักอย่างโทรทัศน์และวิทยุ สู่ยุคอินเทอร์เน็ตรุ่นแรกที่มีการใช้เว็บไซต์และอีเมลในการสื่อสาร จนมาถึงยุคเว็บ 2.0 และ 3.0 ที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชันข้อความ การสตรีมมิ่ง และเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality) ในการสื่อสารทางการเมือง พัฒนาการนี้ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในรูปแบบและกลยุทธ์การสื่อสารของนักการเมือง รวมถึงความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการสื่อสารทางการเมือง

2.2 รูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลประเภทต่าง ๆ

นักการเมืองใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลหลากหลายรูปแบบในการสื่อสารกับประชาชน ซึ่งแต่ละแพลตฟอร์มมีคุณลักษณะและข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกัน เช่น Twitter (X) ที่เน้นความรวดเร็วและกระชับ เหมาะสำหรับการประกาศนโยบายและการตอบสนองต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน Facebook ที่เน้นการสร้างชุมชนและการมีส่วนร่วม เหมาะสำหรับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้สนับสนุน Instagram ที่เน้นภาพและวิดีโอ เหมาะสำหรับการสร้างภาพลักษณ์และการนำเสนอกิจกรรม YouTube ที่เน้นวิดีโอยาว เหมาะสำหรับการอธิบายนโยบายและการปราศรัย และ TikTok ที่เน้นวิดีโอสั้น เหมาะสำหรับการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ ยังมีการใช้แอปพลิเคชันข้อความอย่าง LINE, WhatsApp และ Telegram ในการสื่อสารกับประชาชนและสมาชิกพรรคการเมืองอีกด้วย

2.3 กรณีศึกษาการใช้สื่อดิจิทัลของนักการเมืองในประเทศไทยและต่างประเทศ

ในประเทศไทย การใช้สื่อดิจิทัลของนักการเมืองได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 และ 2566 ที่พรรคการเมืองต่างๆ ได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการหาเสียง พรรครุ่นใหม่อย่างพรรคอนาคตใหม่ (ปัจจุบันคือพรรคก้าวไกล) ได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อสารนโยบายและสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ในขณะที่พรรคการเมืองและนักการเมืองรุ่นเก่าก็ได้ปรับตัวโดยใช้สื่อดิจิทัลมากขึ้น

ในต่างประเทศ กรณีศึกษาที่โดดเด่น ได้แก่ การใช้ Twitter (X) ของอดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา Donald Trump ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารกับประชาชนโดยไม่ผ่านสื่อกระแสหลัก การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของประธานาธิบดีเกาหลีใต้ Yoon Suk-yeol ในการสร้างภาพลักษณ์ที่เข้าถึงง่ายและเป็นกันเอง และการใช้ TikTok ของนายกรัฐมนตรีนิวซีแลนด์ Jacinda Ardern (ในช่วงที่ดำรงตำแหน่ง) ในการสื่อสารกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ กรณีศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์และวิธีการที่แตกต่างกันในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากประชาชน

3. ผลกระทบของการสื่อสารในยุคดิจิทัลต่อความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชน

3.1 ผลกระทบในเชิงบวก

การสื่อสารในยุคดิจิทัลได้ส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชนในหลายด้าน ได้แก่ การเพิ่มความโปร่งใสและการเข้าถึงข้อมูล (Transparency and Accessibility) ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและติดตามการทำงานของนักการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ (Engagement and Interaction) ที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองได้มากขึ้น การสร้างความใกล้ชิดและความเป็นมนุษย์ (Proximity and Humanization) ที่นักการเมืองสามารถแสดงด้านที่เป็นมนุษย์และใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น และการสร้าง

ชุมชนและเครือข่าย (Community and Network Building) ที่นักการเมืองสามารถสร้างและรักษาเครือข่ายของผู้สนับสนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ผลกระทบในเชิงลบ

ในขณะเดียวกัน การสื่อสารในยุคดิจิทัลก็ได้ส่งผลกระทบในเชิงลบต่อความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชนในหลายด้านเช่นกัน ได้แก่ การแพร่กระจายของข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน (Fake News and Misinformation) ที่ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและไม่แน่ใจในข้อมูลที่ได้รับ การโจมตีและการใส่ร้ายทางการเมือง (Political Attacks and Smear Campaigns) ที่ทำให้บรรยากาศทางการเมืองเต็มไปด้วยความขัดแย้งและความเกลียดชัง การสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง (Image Manipulation) ที่ทำให้ประชาชนเกิดความคาดหวังที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง และการแบ่งแยกและการสร้างห้องเสียงสะท้อน (Polarization and Echo Chambers) ที่ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนเองเท่านั้น (Promma & Kulachai, 2024)

3.3 ความท้าทายในการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในยุคดิจิทัล

นักการเมืองและองค์กรทางการเมืองกำลังเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในยุคดิจิทัล ได้แก่ การรักษาความสมดุลระหว่างความเป็นส่วนตัวและการเปิดเผยข้อมูล (Privacy vs. Transparency) ในยุคที่ประชาชนต้องการความโปร่งใสแต่ก็ยังเคารพในความเป็นส่วนตัวของนักการเมือง การจัดการกับข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน (Managing Fake News and Misinformation) ในยุคที่ข้อมูลสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง การรักษาความสม่ำเสมอและความน่าเชื่อถือ (Maintaining Consistency and Credibility) ในยุคที่การสื่อสารมีหลากหลายช่องทางและกลุ่มเป้าหมาย และการตอบสนองต่อความคาดหวังที่สูงขึ้นของประชาชน (Responding to Higher Expectations) ในยุคที่ประชาชนคาดหวังการตอบสนองและการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น (Sanwonglakron & Wareewarach, 2025)

4. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล

ปาริชาติ ชุมพงศ์ และธีรยุทธ ชะนิล (2025) รวมถึงงานวิจัยอื่น ๆ สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล ดังนี้:

1. การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อ การพัฒนาทักษะความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลให้กับประชาชน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ ประเมิน และตรวจสอบข้อมูลได้อย่างมีวิจารณญาณ
2. การสร้างพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ โดยปราศจากการคุกคามหรือการใช้ความรุนแรง
3. การส่งเสริมจริยธรรมในการสื่อสาร การนำหลักพุทธวิถีการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองที่มีความจริง ความเมตตา และประโยชน์ต่อสังคมเป็นที่ตั้ง
4. การพัฒนากลไกการตรวจสอบข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือและกลไกในการตรวจสอบข้อมูลทางการเมืองที่เผยแพร่ในสื่อดิจิทัล เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน

การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองที่มีคุณภาพในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ สื่อมวลชน นักวิชาการ และประชาชน เพื่อสร้างระบบนิเวศของการสื่อสารทางการเมืองที่ส่งเสริมประชาธิปไตยและความเป็นธรรมในสังคม

ยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและโซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง การสื่อสารระหว่างนักการเมือง พรรคการเมือง และประชาชนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้ใช้และบริบทของสังคมดิจิทัล โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้:

1. การสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เช่น ผ่าน Facebook Live, ระบบ Q&A หรือแอปพลิเคชันของหน่วยงานภาครัฐ เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และลดช่องว่างระหว่างประชาชนกับภาครัฐ (Wisuttho, n.d.)

2. การปรับรูปแบบภาวะผู้นำให้ตอบโจทย์โลกออนไลน์

ภาวะผู้นำแบบบารมีในยุคดิจิทัลต้องผสมผสานทั้งบุคลิกภาพ ความสามารถในการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การนำเสนอภาพลักษณ์ผ่านคลิปวิดีโอสั้น หรือการตอบสนองประชาชนแบบ real-time ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและสร้างความใกล้ชิดกับประชาชน (ละอองดาว ชาทองยศ, 2024)

3. การใช้ข้อมูลและข้อเท็จจริงในการสื่อสารนโยบาย

พรรคการเมืองควรอาศัยข้อมูลสถิติและผลวิจัยในการสื่อสารนโยบาย โดยนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์อย่างมีระบบ และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเข้าใจในนโยบายและเสริมสร้างการตัดสินใจที่มีเหตุผลของประชาชน (Promma & Kulachai, 2024)

4. การจัดการความขัดแย้งและลดการแบ่งขั้วในสังคมออนไลน์

แม้โซเชียลมีเดียจะเป็นพื้นที่แสดงออกทางการเมือง แต่ก็ควรได้รับการออกแบบให้เอื้อต่อการถกเถียงเชิงสร้างสรรค์ โดยการส่งเสริมการใช้ภาษาที่เหมาะสม การตรวจสอบข่าวปลอม และการมีระบบกลั่นกรองเนื้อหาที่อาจก่อให้เกิดความเกลียดชัง (Sanwonglakron & Wareewarach, 2025)

5. การส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

ภาครัฐ ภาคการศึกษา และสื่อมวลชนควรส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารก่อนนำไปเผยแพร่หรือแสดงความคิดเห็น (McQuail, 2010)

แนวทางการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลต้องมุ่งสู่การสร้างความรู้เท่าทันสื่อ เสริมสร้างความรู้รอบตัว และการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเครื่องมือดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งจัดการกับความท้าทายด้านข้อมูลเท็จ ความแตกแยกทางการเมือง และพฤติกรรมสื่อออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้การเมืองดิจิทัลเป็นพื้นที่แห่งประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

สรุป

ในโลกยุคดิจิทัลที่การสื่อสารไร้พรมแดนและดำเนินไปอย่างรวดเร็ว การเมืองย่อมไม่อาจแยกตัวออกจากอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสื่อดิจิทัลกลายเป็นกลไกสำคัญที่นักการเมืองใช้ในการสื่อสารกับประชาชน ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลได้แบบเรียลไทม์ การเปิดพื้นที่สาธารณะสำหรับแสดงความคิดเห็น และการลดช่องว่างระหว่างตัวแทนกับผู้แทน ล้วนเป็นคุณสมบัติสำคัญที่สื่อดิจิทัลมอบให้กับกระบวนการทางการเมือง

นักการเมืองในปัจจุบันไม่สามารถพึ่งพาการสื่อสารแบบเดิมที่มีลักษณะทางเดียวอีกต่อไป เนื่องจากประชาชนมีความคาดหวังที่จะ "มีส่วนร่วม" มากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของการรับข้อมูล ข่าวสาร และการเสนอแนะความคิดเห็น นักการเมืองที่สามารถปรับตัวและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านช่องทางดิจิทัล ไม่เพียงแต่จะได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนหรือประชาชนทั่วไปเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือในระดับที่ลึกซึ้งขึ้นได้อีกด้วย (Chadwick, 2013)

สื่อดิจิทัลโดยเฉพาะโซเชียลมีเดียอย่าง Facebook, X (Twitter), Instagram, YouTube หรือ TikTok เปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารสองทาง นักการเมืองสามารถสื่อสารแนวนโยบาย ข่าวสาร หรือแม้แต่แสดงตัวตนส่วนบุคคลที่เป็นกันเองได้ ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ภาพลักษณ์ของนักการเมืองเปลี่ยนไปจากเดิม จากการเป็นผู้มีอำนาจอยู่ในระดับสูง กลายมาเป็นบุคคลที่เข้าถึงได้ง่าย เป็นมิตร และเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลไม่เพียงพอหากปราศจากจริยธรรมและความโปร่งใส เพราะผู้ใช้โซเชียลมีเดียในปัจจุบันมีศักยภาพในการตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์สูง

การวิจัยหลายชิ้นระบุว่า “ความน่าเชื่อถือ” (credibility) และ “ความไว้วางใจ” (trust) เป็นปัจจัยหลักที่ประชาชนใช้ในการประเมินนักการเมือง โดยความน่าเชื่อถือหมายถึงภาพลักษณ์ของการมีความรู้ความสามารถ และความซื่อตรง ขณะที่ความไว้วางใจเป็นผลจากการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ โปร่งใส และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเคารพต่อประชาชน (O'Neill, 2002)

การสร้าง ความไว้วางใจในยุคดิจิทัลนั้น ไม่ได้เกิดจากคำพูดหรือข้อความเพียงอย่างเดียว แต่รวมไปถึง "พฤติกรรมดิจิทัล" ของนักการเมือง เช่น ความถี่ในการอัปเดตข้อมูล ความตรงไปตรงมาในการชี้แจงประเด็นที่มีข้อกังขา และการมีส่วนร่วมกับความคิดเห็นของประชาชน นักการเมืองที่ตอบคอมเมนต์หรือมีปฏิสัมพันธ์จริงกับผู้ติดตาม ย่อมได้รับคะแนนนิยมและความไว้วางใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Kruikemeier, 2014)

ในทางตรงกันข้าม การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อบิดเบือนข้อมูล ปลอมข่าวลวง (fake news) หรือโจมตีคู่แข่งทางการเมือง อาจส่งผลเสียอย่างรุนแรง เพราะประชาชนมีแนวโน้มจะลงโทษนักการเมืองที่ไม่ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะเมื่อพฤติกรรมเหล่านั้นขัดแย้งกับภาพลักษณ์ที่แสดงออกในที่สาธารณะ (Zhou & Moy, 2007)

การวิเคราะห์กรณีศึกษาจากต่างประเทศพบว่า นักการเมืองที่สามารถสร้างแบรนด์ส่วนบุคคล (personal branding) ผ่านสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่ที่เป็น digital native มักได้รับการตอบรับที่ดี ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ปี 2008 และ 2012 การใช้โซเชียลมีเดียของ Barack Obama ถือเป็นกรณีศึกษาเชิงบวกที่แสดงให้เห็นว่าสื่อดิจิทัลสามารถส่งเสริมภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจได้อย่างเป็นรูปธรรม (Jungheer, 2016)

แม้ว่าเทคโนโลยีจะมอบเครื่องมือใหม่ ๆ ให้กับนักการเมือง แต่ก็มีความเสี่ยงเช่นกัน กล่าวคือ ความเร็วของการสื่อสารในยุคดิจิทัลอาจนำไปสู่การตัดสินใจสื่อสารแบบฉาบฉวยโดยไม่ผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริง อีกทั้งแรงกดดันทางสังคมที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มดิจิทัล อาจทำให้นักการเมืองเลือกใช้ถ้อยคำที่รุนแรง หรือนั่นสร้างกระแสมากกว่าสาระ ส่งผลให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างรุนแรงในสังคม

ดังนั้น นักการเมืองที่ต้องการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล ควรพิจารณาประเด็นสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ความต่อเนื่องและความจริงใจในการสื่อสาร ไม่ใช่โฆษณาเพียงอย่างเดียวในช่วงเลือกตั้ง
2. การยึดมั่นในจริยธรรมและความโปร่งใส ไม่บิดเบือนหรือโฆษณาชวนเชื่อ
3. การสร้างพื้นที่รับฟังและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม (sense of belonging) และความไว้วางใจในระยะยาว

หากนักการเมืองสามารถปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวได้อย่างสม่ำเสมอ ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากประชาชนจะไม่ได้เป็นเพียงภาพลักษณ์ชั่วคราว แต่จะกลายเป็นทุนทางการเมืองที่ยั่งยืนและเป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป สื่อดิจิทัลมิใช่เพียงแค่ช่องทางการสื่อสาร แต่เป็นสนามการเมืองใหม่ที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ จริยธรรม และความเข้าใจในพฤติกรรมของประชาชน นักการเมืองที่สามารถใช้เครื่องมือนี้ได้อย่างมีวิจารณญาณ และสื่อสารอย่างซื่อตรง จะสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจได้อย่างยั่งยืน ในขณะที่ผู้ที่ละเลยความรับผิดชอบทางจริยธรรม อาจถูกตัดสินจากประชาชนในเวทีสาธารณะแห่งโลกออนไลน์อย่างรวดเร็วและรุนแรง

เอกสารอ้างอิง

- ปาริชาติ ชุมพงศ์ & อธิรุทธ ชะนิล. (2025). บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองในการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย. “วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ”.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทฺธ. (2022). การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล. “วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น”.
- ละอองดาว ชาทองยศ. (2024). ภาวะผู้นำแบบบารมีในยุคดิจิทัล: การปรับตัวและความท้าทาย. “วารสารวิชาการจินตาสี”.
- วัฒนา นนทชิต. (2022). การสื่อสารทางการเมืองท้องถิ่นยุคดิจิทัลในการส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ท างการเมืองท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- อุษา ศิลป์เรืองวิไล. (2023). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (เอเวอร์เรต เอ็ม โรเจอร์ส, 2526) เพื่ออธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล.
- Chadwick, A. (2013). *The hybrid media system: Politics and power.* Oxford University Press.

- Jungherr, A. (2016). Twitter use in election campaigns: A systematic review. *Journal of Information Technology & Politics*, 13(1), 72–91.
- Kruikemeier, S. (2014). How political candidates use Twitter and the impact on votes. *Computers in Human Behavior*, 34, 131–139.
- O'Neill, O. (2002). *A question of trust: The BBC Reith Lectures 2002*. Cambridge University Press.
- Zhou, Y., & Moy, P. (2007). Parsing framing processes: The interplay between online public opinion and media coverage. *Journal of Communication*, 57(1), 79–98.

ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น

PROBLEMS OF PARTICIPATION IN LOCAL GOVERNMENT

มานพ เสียงล้ำ

Manop Sianglam

พนิดา ไชยสิทธิ์

Phunnida Chaiyasit

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus

E-mail: manop.sia@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 7 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 28 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 30 เมษายน 2568

Received: April 7, 2025; Revised: April 28, 2025; Accepted: April 30, 2025

บทคัดย่อ

การปกครองท้องถิ่น ถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระดับฐานรากของสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นไทยยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารงานท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านการวางแผน การตัดสินใจ และการตรวจสอบการใช้งบประมาณสาธารณะ พบว่าอุปสรรคสำคัญประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ขาดช่องทางหรือกลไกการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน รวมถึงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ที่ยังฝังรากลึก แนวทางการแก้ไขปัญหาลงความมุ่งเน้นการสร้างเสริมศักยภาพประชาชนในด้านการมีส่วนร่วม ส่งเสริมการสื่อสารสองทางระหว่างประชาชนกับภาครัฐ และยกระดับความโปร่งใสของการบริหารงานท้องถิ่นให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ การพัฒนาการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบจะช่วยยกระดับคุณภาพของการปกครองท้องถิ่นไทยให้มีความเข้มแข็ง โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระยะยาว

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การปกครองท้องถิ่น, ประชาธิปไตย, ความโปร่งใส, การบริหารท้องถิ่น

Abstract

Local governance is a vital mechanism for promoting participatory democracy at the grassroots level in Thailand. However, limited public participation remains a major challenge affecting the effectiveness, transparency, and accountability of local administrative organizations. This study analyzes the underlying problems and obstacles hindering citizen involvement in key governance processes—particularly in planning, decision-making, and budget monitoring. The findings indicate that major barriers include a lack of public awareness regarding the roles and responsibilities of local authorities, insufficient participatory mechanisms, and the persistence of a patronage-based political culture. To address these challenges, this paper recommends enhancing civic capacity through education and outreach, establishing clear and accessible channels for public engagement, and improving transparency in local administration to allow for meaningful public oversight. Systematic development of public participation will ultimately strengthen local governance in Thailand, making it more responsive, accountable, and aligned with the needs of its citizens in the long term.

Keywords: Public Participation, Local Governance, Democracy, Transparency, Local Administration

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ประชาชน เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาท้องถิ่นสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในแต่ละพื้นที่ แนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน” จึงถือเป็นหัวใจหลักของการปกครองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย เพราะช่วยให้ประชาชนมีบทบาททั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผล การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะกำหนดหลักการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบปัญหามากมายที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ระบบราชการรวมศูนย์ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ การขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือแรงจูงใจของประชาชน รวมถึงกลไกภาครัฐที่ไม่เปิดพื้นที่ให้การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ล้วนเป็นอุปสรรคที่ทำให้บทบาทของประชาชนในกระบวนการปกครองท้องถิ่นถูกลดทอนให้เหลือเพียงรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ ส่งผลให้การบริหารงานท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ โปร่งใส และไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

บทความเชิงนโยบายฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นไทย พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาหลักการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานท้องถิ่นให้มีความเป็นประชาธิปไตย โปร่งใส และตอบสนองต่อสาธารณประโยชน์อย่างแท้จริง ประเทศไทยมีการกระจายอำนาจมาเป็นเวลากว่า 20 ปี แต่การ

ดำเนินงานยังไม่บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร แนวทางการแก้ไขปัญหาผ่านการปฏิรูปกฎหมาย การปรับปรุงระบบการคลังท้องถิ่น การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน การเสริมสร้างธรรมาภิบาล และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนการปฏิรูปการกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับรากหญ้า

การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) เป็นรูปแบบการปกครองที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเอง มีหลักการสำคัญคือ การมีอาณาเขตและประชากรที่แน่นอน มีสถานะตามกฎหมาย มีอิสระในการบริหาร มีงบประมาณและรายได้เป็นของตนเอง และมีผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้ง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553; นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2560; ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2549) นักวิชาการต่างประเทศอย่าง Stoker (2011) เน้นความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในฐานะพื้นที่เรียนรู้และฝึกฝนทักษะความเป็นพลเมือง

การกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากรัฐบาลกลางสู่องค์กรอื่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วุฒิสาร ตันไชย, 2559) มีรูปแบบหลัก 4 ประการ ได้แก่ การแปรรูป การกระจายอำนาจภายในหน่วยงาน การมอบอำนาจ และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น(อรรถัย กักผล, 2552) ในประเทศไทย แม้มีเป้าหมายจัดสรรรายได้ให้ท้องถิ่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของรายได้รัฐบาล แต่ในทางปฏิบัติยังไม่บรรลุเป้าหมาย (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2563) Rondinelli (1999) เสนอว่าการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพต้องออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) คือ กระบวนการที่ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ร่วมตัดสินใจ และร่วมพัฒนาในฐานะหุ้นส่วน มี 5 ระดับ ได้แก่ การให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น การเกี่ยวข้อง การร่วมมือ และการเสริมอำนาจประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2562) แม้มีกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมหลายรูปแบบ แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัด (อรรถัย กักผล, 2552)การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจของประชาชน และความจริงจังของผู้บริหารท้องถิ่นในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจในประเทศไทย แต่ยังพบปัญหาสำคัญในการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย พบว่าปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน ประกอบด้วย 1) ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจของรัฐบาลกลาง 2) ปัญหาด้านการคลังและงบประมาณ 3) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังอยู่ในระดับจำกัด 4) ปัญหาด้านบุคลากร และ 5) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน สัดส่วนงบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ การถ่ายโอนภารกิจยังไม่สมบูรณ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ พบการทุจริตหลากหลายรูปแบบ

การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง สามารถตอบสนองความ

ต้องการของชุมชน และแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด (วุฒิสสาร ตันไชย, 2559) แม้ว่าประเทศไทยจะมีการพัฒนาระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 แต่กระบวนการกระจายอำนาจอย่างจริงจังเพิ่งเริ่มต้นขึ้นภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้วางรากฐานสำคัญให้กับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย (อรรถัย กักผล, 2562)

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 76 แห่ง, เทศบาล 2,472 แห่ง (เทศบาลนคร 32 แห่ง, เทศบาลเมือง 199 และเทศบาลตำบล 2,241 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 5,299 แห่งและรูปแบบพิเศษ คือกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 7,849 แห่งทั่วประเทศ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 31 ธ.ค.2567) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ มีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงาน การปกครองส่วนท้องถิ่นในไทยมีเป้าหมายเพื่อกระจายอำนาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายรูปแบบ เช่น อบจ. เทศบาล และ อบต. ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้บริการสาธารณะและพัฒนาท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้อยู่มาก

ในยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน) ภายหลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 การปกครองท้องถิ่นเผชิญกับความท้าทายหลายประการ การเลือกตั้งท้องถิ่นถูกระงับเป็นเวลานานกว่า 6 ปี และเพิ่งกลับมาจัดขึ้นอีกครั้งในปลายปี พ.ศ. 2563 เริ่มจากการเลือกตั้งนายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) (พรชัย เทพปัญญา, 2565) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยังคงให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ แต่มีการปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น การกำหนดให้มีการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการสาธารณะ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเพิ่มกลไกการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง แบ่งได้เป็น 5 ช่วงสำคัญ ยุคเริ่มต้น (พ.ศ. 2440-2475) เริ่มต้นด้วยสุขาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 เน้นการรักษาความสะอาดและสาธารณสุข ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2500) มีการจัดตั้งเทศบาลและ อบจ. แต่ยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมจากส่วนกลาง ยุคพัฒนาการปกครองท้องถิ่น (พ.ศ. 2500-2535) มีการจัดตั้ง อบต. และรูปแบบพิเศษ เช่น กรุงเทพฯและพัทยา แต่ยังคงมีการควบคุมจากส่วนกลางอยู่ ยุคการกระจายอำนาจ (พ.ศ. 2535-2549) มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ยุคความผันผวนทางการเมือง (พ.ศ. 2549-2557) และยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน) การเมืองระดับชาติส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่น มีการชะลอการกระจายอำนาจและการปรับปรุงระบบการปกครองท้องถิ่นปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนแม้จะมีกลไกทางกฎหมายรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2562) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

การจัดทำงบประมาณ และการติดตามประเมินผล ยังมีลักษณะเป็นเพียงพิธีกรรมมากกว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขณะที่กลไกการตรวจสอบโดยภาคประชาชน เช่น การถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น การเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น ยังมีเงื่อนไขและข้อจำกัดที่ทำให้ยากต่อการดำเนินการในทางปฏิบัติ (พรชัย เทพปัญญา, 2565) การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยการแก้ไขปัญหาต่างๆ การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการ ในหลายมิติ โดยเริ่มจากการปฏิรูปกฎหมายและโครงสร้างการกระจายอำนาจ เพื่อเพิ่มความเป็นอิสระให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลดการแทรกแซงจากส่วนกลาง และปรับปรุงกลไกการกำกับดูแลให้มีความเหมาะสม (วุฒิสาร ตันไชย, 2559) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพ เป็นอีกแนวทางสำคัญ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหารงานท้องถิ่น ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล รวมถึงการพัฒนาช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย (ถวิลวดี บุรีกุล, 2562) การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใส ผ่านการพัฒนาระบบการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นความซื่อสัตย์สุจริต (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2558)

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีกรอบแนวคิดทางทฤษฎีในบทความนี้ จะอธิบายถึงทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น โดยจะนำเสนอแนวทางจากทฤษฎีประชาธิปไตย (Democracy Theory) และทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participatory Democracy Theory) ซึ่งเป็นแกนหลักในการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการปกครองท้องถิ่นทฤษฎีประชาธิปไตย (Democracy Theory) ทฤษฎีประชาธิปไตย เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ซึ่งไม่จำกัดเพียงแค่การเลือกตั้ง แต่ยังรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ทฤษฎีนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่า การให้ประชาชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครอง จะทำให้กระบวนการปกครองท้องถิ่นมีความโปร่งใสและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participatory Democracy Theory) ทฤษฎีการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นที่การเพิ่มช่องทางให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจทางการเมือง ตั้งแต่การวางแผน จนถึงการประเมินผล โครงสร้างของทฤษฎีนี้จะช่วยให้กระบวนการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น ไม่ใช่แค่การตัดสินใจจากผู้บริหารหรือกลุ่มผู้มีอำนาจเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและร่วมมือในการแก้ปัญหาของชุมชน ทฤษฎีการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ (Inclusive Participation Theory) ทฤษฎีนี้ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชาชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน หรือกลุ่มที่มีทักษะในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองต่างกัน ทฤษฎีการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ จึงให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกที่สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มประชาชนได้อย่างเท่าเทียมกัน

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเหล่านี้ ช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในกระบวนการปกครองท้องถิ่น และเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวปฏิบัติที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพในระดับท้องถิ่น ปัญหาเชิงประจักษ์ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันในท้องถิ่นไทย มีหลากหลายปัจจัยที่ส่งผลให้กระบวนการนี้ไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง ทั้งนี้จะมีการอธิบายและระบุ

ปัญหาต่างๆ โดยเน้นที่กลไกที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมจริงๆ เช่น ขาดความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจ การขาดช่องทางการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสำหรับทุกกลุ่ม เป็นต้น

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญที่สามารถยกระดับประสิทธิภาพของการบริหารงานท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชนในระยะยาว โดยข้อเสนอเชิงนโยบายในบทความนี้มีดังนี้

1.การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่เข้าถึงง่ายและต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นควรพัฒนาแพลตฟอร์มและเครื่องมือในการรับฟังความคิดเห็นที่เข้าถึงง่าย เช่น การใช้สื่อออนไลน์ แอปพลิเคชัน สำหรับการประชุมสาธารณะ หรือการจัดกิจกรรมในพื้นที่เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชนโดยตรง นอกจากนี้ยังควรมีช่องทางให้ประชาชนสามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างโปร่งใสและต่อเนื่อง

2.การส่งเสริมวัฒนธรรมการตรวจสอบถ่วงดุลโดยชุมชน ควรสนับสนุนการจัดตั้งหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มภาคประชาชนหรือองค์กรภาคประชาสังคมที่มีบทบาทในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เพื่อให้มีความโปร่งใสและการกระจายอำนาจที่แท้จริง การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญ เช่น การใช้งบประมาณท้องถิ่น จะช่วยให้เกิดการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ

3.การส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม การให้ความรู้และการฝึกอบรมประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและวิธีการมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากประชาชนในหลายพื้นที่อาจขาดความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองและการมีส่วนร่วม การส่งเสริมการศึกษาในด้านนี้จะช่วยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

4.การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการพัฒนานโยบาย ควรสร้างการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนในการออกแบบและกำหนดนโยบายท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การร่วมกันพัฒนานโยบายจะช่วยเพิ่มความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างภาครัฐและประชาชน รวมถึงช่วยให้การตัดสินใจในนโยบายท้องถิ่นสะท้อนความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

5.การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วม การนำเทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น เช่น การจัดทำระบบออนไลน์สำหรับการลงทะเบียนแสดงความคิดเห็นหรือการทำโพลออนไลน์ สามารถเพิ่มความสะดวกและเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อและสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนในวงกว้าง

6.การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมสัมมนา การประชุมสาธารณะ หรือการทำโครงการร่วมมือระหว่างประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอเชิงนโยบายเหล่านี้ สามารถนำไปปรับใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ในประเทศไทย การปรับใช้แนวทางเหล่านี้จะช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น และส่งเสริมการปกครองที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

สรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในระบอบประชาธิปไตย ปัญหาหลักที่พบในประเทศไทยคือ การที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีบทบาทเพียงในรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ โดยมีอุปสรรคจากหลายปัจจัย เช่น ระบบราชการที่รวมศูนย์ ขาดกลไกที่เหมาะสมหรือการขาดการศึกษาและการฝึกอบรมที่เพียงพอในกระบวนการมีส่วนร่วม ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้เสนอไปในบทความนี้ จะช่วยให้การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดขึ้นจริงอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการสร้างกลไกที่เปิดกว้างและเข้าถึงได้ง่าย พร้อมกับการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศและที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น เป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยและควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี การปกครองท้องถิ่น ถือว่าเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยระดับชาติ เพราะการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยระดับชาติจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยพัฒนาการของการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นก่อน โดยสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากประชาชนว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา

นอกจากนี้แล้ว การปกครองท้องถิ่นยังเปรียบเสมือนสถาบันฝึกอบรมประชาชนให้เข้าใจกระบวนการและกลไกทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะจะช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หากประชาชนไม่เห็นความสำคัญและไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและจริงจังแล้ว ก็คงจะหวังเห็นการพัฒนาการเมืองการปกครองในระดับชาติได้ยาก จากปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะเห็นว่าการที่จะแก้ปัญหาลักษณะดังกล่าวนี้ได้ ที่สำคัญที่สุดคือ การให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสิทธิการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิของตนเองตามรัฐธรรมนูญ และสามารถใช้สิทธินั้นได้อย่างเต็มที่ และเห็นว่าถึงแม้จะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นไปได้มากขึ้น แต่ถ้าหากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้กฎหมายอยู่ การใช้สิทธิดังกล่าวก็จะเป็นไปไม่ได้มากนัก

ดังนั้น ประชาชนจึงจำเป็นที่จะต้องรับรู้ถึงสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและท้องถิ่นและเพื่อให้เป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลักการกระจายอำนาจและแนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงควรมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงสิทธิและอำนาจในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ให้การรับรองไว้ โดยต้องทำพร้อมๆ กันหลายวิธี เช่น การปิดประกาศข้อมูลการใช้หอกระจายข่าว การจัดทำเอกสารหรือแผ่นพับ การจัดกิจกรรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบประชาชนการจัดทำเว็บไซต์ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูล

2. สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การปกครอง และการพัฒนาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและท้องถิ่น

3. ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณธรรม ศีลธรรมและทำงานเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อบังคับและระเบียบต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้มีความยืดหยุ่นสามารถนำไปบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. กำหนดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอ

5. ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นการดำเนินงานพัฒนาด้านการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนทุนการวิจัยในเรื่องดังกล่าว

6. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้สิทธิการเข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินงานพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตระหนักถึงความสำคัญในผลประโยชน์ของประชาชนและท้องถิ่น แนวทางการแก้ไขปัญหาผ่านการปฏิรูปกฎหมาย การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน การเสริมสร้างธรรมาภิบาล และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ สรุปได้ ดังนี้

การปฏิรูปกฎหมาย

1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้มีความชัดเจนในการถ่ายโอนภารกิจและอำนาจหน้าที่

2. แก้ไขกฎหมายที่ซ้ำซ้อนระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

3 ลดการกำกับดูแลที่เข้มงวดเกินไปจากส่วนกลาง ให้เป็นการกำกับดูแลเท่าที่จำเป็น

4. สร้างกลไกทางกฎหมายที่เอื้อต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. จัดให้มีเวทีประชาคมที่มีความหมายและมีผลต่อการตัดสินใจอย่างแท้จริง

2. พัฒนาช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย รวมถึงแพลตฟอร์มดิจิทัล

3. ส่งเสริมการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting)
4. สร้างกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น
5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีความสามารถในการร่วมมือปฏิบัติงานกับทุกกลุ่ม
ในชุมชน เร่งส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่น
6. รูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปฏิรูปโครงสร้างบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ
 - 1) กรณีที่มีสภาพเมืองอยู่ในโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) กรณีที่ฝ่าย
บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคณะกรรมการ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรปกครองของ
ประชาชนอย่างแท้จริง สามารถเป็นตัวแทนของภาคส่วนต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ได้อย่างครบถ้วน และเพื่อให้สภา
องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารผ่านทางโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้
7. รูปแบบการมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชน ในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น โดยการให้สภาองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมอย่างถาวร ในฐานะผู้แทนประชาคมท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนา
ท้องถิ่น เพื่อให้ภารกิจของสภาองค์กรชุมชนสามารถบรรลุเป้าหมาย และมีสภาพบังคับให้องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น นำไปปฏิบัติผ่านทางแผนพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการปกครอง
ท้องถิ่น. สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- คำภีร์, ว. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการปกครองท้องถิ่น: การศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือของ
ประเทศไทย. วารสารการศึกษาและการปกครองท้องถิ่น, 17(2), 35-50.
- ชัยชนะ, พ. (2563). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการปกครองท้องถิ่นไทย. วารสาร
รัฐศาสตร์, 45(1), 72-91.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2549). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2563). การคลังท้องถิ่น: แนวคิดและแนวทางการปฏิรูป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ:
สถาบันพระปกเกล้า.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2560). ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- นิติพัฒน์, ก. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: กรณีศึกษาท้องถิ่นใน
กรุงเทพมหานคร. วารสารการบริหารรัฐกิจ, 22(3), 100-115.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์. (2558). คอร์รัปชันในระบบราชการไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- พรชัย เทพปัญญา. (2565). การปฏิรูปการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ลิขิต ธีรเวคิน. (2553). การเมืองการปกครองของไทย (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วุฒิสาร ตันไชย. (2559). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น: ความก้าวหน้าหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540.

กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). ข้อมูลประชากรและสังคมประจำปี 2565. สำนักข้อมูลสถิติแห่งชาติ.

อรทัย ก๊กผล. (2562). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

สถาบันพระปกเกล้า.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Baiocchi, G., Heller, P., & Silva, M. R. (2011). Participatory budgeting in Brazil: Contestation, cooperation, and accountability. *Comparative Politics*, 43(3), 345-363.

<https://doi.org/10.5129/001041511797679254>

Fung, A. (2006). Varieties of participation in complex governance. *Public Administration Review*, 66(1), 66-75. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00667.x>

Rondinelli, D. A. (1999). What is decentralization? In J. Litvack & J. Seddon (Eds.),

Decentralization briefing notes (pp. 2-5). Washington, DC: World Bank Institute.

Sullivan, H., & Skelcher, C. (2002). Working across boundaries: Collaboration in public services.

Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230596147>

Smith, G. (2009). Democratic innovations: Designing institutions for citizen participation.

Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511576797>

Stoker, G. (2011). Was local governance such a good idea? A global comparative perspective. *Public Administration*, 89(1), 15-31.

การบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

MANAGEMENT BASED ON HONEST PRINCIPLES 3 OF THE EXECUTIVES OF
NAKHON KHON KAEN MUNICIPALITY MUEANG DISTRICT, KHON KAEN
PROVINCE

ชไมพร อ่อนสะอาด

Chamaiphon Onsa-at

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University

E-mail: Ampchamai3190@gmail.com

วันที่รับบทความ: 16 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 5 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 7 พฤษภาคม 2568

Received: April 16, 2025; Revised: May 5, 2025; Accepted: May 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 378 คน กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน เครื่องมือใช้ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น ประกอบการอภิปรายผล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก และจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงาน

ผลการวิจัยพบว่า : 1) สภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04$, $S.D.=.38$)

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสั่งการ ด้านการวางแผน และด้านการควบคุม ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นการ โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ ด้านการปกครอง X_5 ด้านการทำงาน X_3 ด้านความสัมพันธ์ X_1 ด้านการบริหารงาน X_2 ด้านการทำงานเป็นทีม X_4 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .133, .255, .774, .910, -.376 ตามลำดับ และ 3) จำเป็นที่จะต้องมีความรู้แนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารการบริหารจัดการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารความเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการ ที่มีการเปลี่ยนแปลงความสำคัญในการบริหารการจัดการที่ได้ทำไปแล้วนั้นมีความถูกต้องสมบูรณ์ ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงานตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารอย่างเหมาะสมและให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารงานตามหลักสุจริต 3, ผู้บริหาร, เทศบาลตำบลนครขอนแก่น

Abstract

This research aimed to 1) study the administration conditions according to the 3 principles of honesty of the executives of Nakhon Khon Kaen Municipality, Mueang District, Khon Kaen Province, 2) study the factors influencing the administration according to the 3 principles of honesty of the executives of Nakhon Khon Kaen Municipality, Mueang District, Khon Kaen Province, and 3) study the administration guidelines according to the 3 principles of honesty of the executives of Nakhon Khon Kaen Municipality, Mueang District, Khon Kaen Province. This research was conducted in both quantitative and qualitative ways. The population used in this research was 378 people aged 18-60 in Mueang District, Khon Kaen Province. The target group for interviews was purposively selected as 10 executives of Nakhon Khon Kaen Municipality, Mueang District, and Khon Kaen Province. The instruments used were questionnaires and interview forms. The statistics used in the research were frequency distribution and percentage of the respondents, analyzed by presenting in tables using mean and standard deviation, multiple regression analysis using the hierarchical variable selection method, and discussion of the results. The descriptive data analysis was conducted by selecting and classifying the data, organizing the data systematically, compiling the data, and analyzing the data. The data was then written as a report.

The research results found that: 1) The overall condition of the administration according to the principle of honesty 3 of the administrators of Nakhon Khon Kaen

Municipality, Mueang District, Khon Kaen Province was at a moderate level ($\bar{x}=3.04$, $S.D=.38$). Considering each aspect, it was found that the aspect of command, planning, and control, respectively. 2) Factors that influenced the administration according to the principle of honesty 3 of the administrators of Nakhon Khon Kaen Municipality, Mueang District, Khon Kaen Province, overall in all aspects, with a statistical significance of .05 were AdministrationX5, WorkX3, RelationshipX1, AdministrationX2, and TeamworkX4, with predictor coefficients in the raw scores (b) equal to .133, .255, .774, .910, -.376, respectively. 3) It is necessary to have an approach to administration according to the principle of honesty 3 of the administrators in performing their duties seriously, prepare a plan to support the approach to administration according to the principle of honesty 3 of the administrators, and the changes in the performance of duties in the administration. The changes in the importance of the management that have been done are correct and complete, guide and monitor the work of community leaders according to the plan or goals that have been set, using the method of analyzing and separating the problems in decision-making, taking into account the objectives of problem-solving, the management guidelines according to the 3 honest principles of the executives appropriately and to create greater efficiency.

Keywords: Honest Administration 3, Executives, Nakhon Khon Kaen Subdistrict Municipality

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและมีคุณค่ามากที่สุดในองค์กรเมื่อเทียบกับทรัพยากรอื่นที่ใช้ในการจัดการอีกทั้งเป็นที่ยอมรับกันอย่างเป็นสากลว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่ามากที่สุดขององค์กร ทั้งนี้เพราะทรัพยากรมนุษย์มี คุณลักษณะที่สำคัญ คือการมีความรู้ความสามารถ ในการนำสติปัญญามาใช้วางแผนและตัดสินใจ ดังนั้นองค์กรจึงต้องให้ความสำคัญถึงคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เพราะทรัพยากรมนุษย์จะทำหน้าที่บริหารทรัพยากรอื่น ๆ จนกระทั่งกลายเป็นผลผลิต ซึ่งอาจอยู่ในรูปของสินค้าหรือการบริการขึ้นอยู่กับ ประเภทและวัตถุประสงค์ขององค์กร หากปราศจากทรัพยากรมนุษย์การ ทำงานขององค์กรจะไม่สามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ (สุนันทา เลาพันธ์, 2549)

การที่บุคลากรจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือและเสียสละในการทำงานอย่างจริงจังของบุคคลในองค์กร ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากหลายประการ สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรภายในองค์กร เพราะความพึงพอใจจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลทำงานด้วยความกระตือรือร้น ด้วยความสมัครใจและความเต็มใจในการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพในที่สุด ความพึงพอใจในงานจึงมีความสำคัญสำหรับ

ผู้ปฏิบัติงานทุกคน ผู้บริหารทุกระดับจึงควรให้ความสนใจและนำมาเป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์งาน และการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความพึงพอใจในงาน อันนำไปสู่การเพิ่ม ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและเกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (นลพรรณ บุญฤทธิ์, 2558)

แต่อย่างไรก็ตามต้องอาศัยหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ความยุติธรรมอยู่คู่กับการเกิดขึ้นของสังคม มนุษย์มานานแล้ว สังคมมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบและมีความสุขทุกวันนี้ เพราะในสังคมมีความยุติธรรม คอยค้ำชูอยู่ สังคมใดที่ไม่มีความยุติธรรม สังคมนั้นจะวุ่นวายและจะล่มสลายในที่สุด สำหรับประเทศไทย ความยุติธรรมมีโครงสร้างเป็นแบบแผนในการถือปฏิบัติ ซึ่งมีหลายหน่วยงานมีหน้าที่ปฏิบัติรับผิดชอบและ ถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการความยุติธรรมที่มีให้ต่อสังคม หากจุดเริ่มต้น ของกระบวนการยุติธรรมไม่มีความยุติธรรมความวุ่นวายในสังคมก็จะเกิดขึ้นหลักธรรมหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมเกิด ความยุติธรรมและมีความสุข นั่นคือสุจริต 3 ได้แก่ กายสุจริต ก็คือ ไม่ฆ่าไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักไม่ฉ้อฉล ไม่ผิดทรยศคนอื่นไม่ผิดในกามไม่ฉ้อฉลละเมิดสิทธิของรักของหวงของคนอื่น วชิสุจริต คือ ไม่พูดเท็จ ไม่ พูดจาใส่ร้าย ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อจ้อเหลวไหลไร้สาระ มโนสุจริต คือ ไม่คิดพยาบาทเบียดเบียนใคร ไม่ คิดละโมภจ้องจะเอาของคนอื่น มีความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2537)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหาร เทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในถึงการนำหลักสุจริต 3 ไปใช้ในการปฏิบัติงาน และอยากทราบถึง สภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอ เมือง จังหวัดขอนแก่น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนคร ขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาล ตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไของค์กร ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอ เมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนคร ขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 378 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 378 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ (Taro Yamane, 1973) ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 378 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้โดยการสัมภาษณ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาจากความสามารถในการให้ความรู้ และประสบการณ์ ประกอบด้วย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและแบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการ ดังนี้

แบบสอบถาม (การวิจัยเชิงปริมาณ)

ส่วนประกอบของแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นการ

3. ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบสอบถาม (2) กำหนดขอบเขตของคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย นำเสนอที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ (3) นำแบบสอบถามฉบับร่างที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้อง และ (4) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขและผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทำการทดสอบ จำนวน 40 คน กับประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง

จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 40 คน ผล จากนั้นนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ที่ระบความเชื่อมั่น 0.804 โดยใช้วิธีของ Cronbach จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดต่อไป

แบบสัมภาษณ์ (การวิจัยเชิงคุณภาพ)

แบบสัมภาษณ์ออกเป็น 1 ส่วน ดังนี้ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก เสริมการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อต้องการให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

4. ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

การสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์เป็นข้อมูลคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ (2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาเพื่อความสะดวกในประเด็นและเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ยิ่งขึ้น (3) พัฒนาแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้น และใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริงที่จะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลำดับต่อไป และ (4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำเสนอให้ที่ปรึกษาดูตรวจสอบและนำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนา และปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัยซึ่งผู้วิจัยขอความร่วมมือจากประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอน และวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนแก่ผู้ช่วยวิจัย 2) การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลนำเสนอประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 4) แจกจ่าย และเก็บแบบสอบถามจากประชากร กลุ่มตัวอย่าง 5) รับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย ในลักษณะการวิจัยเอกสาร ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เป็นแนวคิดทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงาน เพื่อขออนุญาต

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ แล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตนเอง สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มพูดคุยอย่างเป็นกันเองตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะของตนเองอย่างเต็มที่

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการอภิปรายผล 2) การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น ประกอบการอภิปรายผล และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก และจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบจัดทำบรรณานุกรณข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยต่อไป

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ เอกสาร หนังสือ ตำรา โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 2) วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาเป็นกรอบแนวคิดในแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 3) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความ และการตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย

1) สภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุป ดังนี้

สภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04$, $S.D=.38$) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสั่งการ ($\bar{x}=3.09$, $S.D=.79$) ด้านการวางแผน ($\bar{x}=3.06$, $S.D=.15$) และด้านการควบคุม ($\bar{x}=3.00$, $S.D=.31$) ตามลำดับ

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุป ดังนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ ด้านการปกครอง X_5 ด้านการทำงาน X_3 ด้านความสัมพันธ์ X_1 ด้านการบริหารงาน X_2 ด้านการทำงานเป็นทีม X_4 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .133, .255, .774, .910, -.376 ตามลำดับ

3) แนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุป ดังนี้

พบว่า จำเป็นที่จะต้องมีความรู้แนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารการบริหารจัดการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารความเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการ ที่มีการเปลี่ยนแปลงความสำคัญในการบริหารการจัดการที่ได้ทำไปแล้วนั้นมีความถูกต้องสมบูรณ์ ชัดเจน และติดตามตรวจสอบการทำงานตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารอย่างเหมาะสมและให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

สภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04$, $S.D=.38$) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสั่งการ ($\bar{x}=3.09$, $S.D=.79$) ด้านการวางแผน ($\bar{x}=3.06$, $S.D=.15$) และด้านการควบคุม ($\bar{x}=3.00$, $S.D=.31$) ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิภูษณ มากไชย และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการนำหลักสุจริต 3 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตรวจภูธรเมืองภูเก็ท จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสุจริต 3 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมือง ภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต โดยรวม มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ชั้น ยศ ระยะเวลาการรับ

ราชการ และรายได้ต่อเดือน พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมนัสสุจริต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านวิสุจริต และด้านกายสุจริต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นการ โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ ด้านการปกครอง X_5 ด้านการทำงาน X_3 ด้านความสัมพันธ์ X_1 ด้านการบริหารงาน X_2 ด้านการทำงานเป็นทีม X_4 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .133, .255, .774, .910, -.376 ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิราช ภูมาศรี และคณะ (2566) ได้ศึกษาการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการณ์ของความร่วมมือในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม 2) รูปแบบเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยมีการสร้างการรับรู้ สร้างจิตสำนึก ระบบการตรวจสอบ และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และ 3) การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ องค์กรคณะสงฆ์ และสถาบันการศึกษา ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต

จำเป็นที่จะต้องมีความต้องการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารการบริหารจัดการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารความเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการ ที่มีการเปลี่ยนแปลงความสำคัญในการบริหารการจัดการที่ได้ทำไปแล้วนั้นมีความถูกต้องสมบูรณ์ ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงานตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารอย่างเหมาะสมและให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสาร ปัญญชุณห (2564) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สู่สำนักงานคุณธรรม ความโปร่งใส ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของรูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สู่สำนักงานคุณธรรม ความโปร่งใส ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์รูปแบบ ระบบงานและกลไกรูปแบบ วิธีดำเนินงานรูปแบบ การประเมินรูปแบบ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

สรุป

สภาพการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04$, $S.D=.38$) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสั่งการ ด้านการวางแผน และด้านการควบคุม ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นการ โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ ด้านการปกครอง X_5

ด้านการทำงาน X_3 ด้านความสัมพันธ์ X_1 ด้านการบริหารงาน X_2 ด้านการทำงานเป็นทีม X_4 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .133, .255, .774, .910, -.376 ตามลำดับ

จำเป็นที่จะต้องมีความรู้แนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารการบริหารจัดการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารความเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการ ที่มีการเปลี่ยนแปลงความสำคัญในการบริหารการจัดการที่ได้ทำไปแล้วนั้นมีความถูกต้องสมบูรณ์ ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงานตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารอย่างเหมาะสมและให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

- 1) มีแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหาร
- 2) การบริหารจัดการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง
- 3) จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3
- 4) ผู้บริหารความเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการ
- 5) การเปลี่ยนแปลงความสำคัญในการบริหารการจัดการ
- 6) ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงาน
- 7) ใช้วิธีการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาในการตัดสินใจ
- 8) คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาแนวทางการบริหารงานตามหลักสุจริต 3

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการวางแผน ด้านการสั่งการ ด้านการควบคุม ควรให้ความร่วมมือประสานงานแก่ทุกฝ่ายไม่มีการเลือกความสำคัญของการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารผู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคีเครือข่ายต้องให้ความสำคัญในส่งเสริมสุขภาพหลาย ๆ ด้าน การบริหารการจัดการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การปฏิบัติหน้าที่เพื่อการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหาร เป็นภาคีเครือข่ายหรือหน่วยงานของรัฐที่ใกล้ชิดประชาชน ซึ่งพร้อมที่จะช่วยเหลือประชาชนทุก ๆ มิติได้อาศัยการบริหารการจัดการของทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นควรมีส่วนในการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการของประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ด้านการวางแผน ควรใช้การบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหาร แบบมีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร โดยนำไปใช้และสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติต่อหน้าได้อย่างจริงจัง

2.2 ด้านการสั่งการ ควรใช้การบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐมีสั่งการในการบริหารการจัดการในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักความเอาใจใส่ในการทำงาน ร่วมกันการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ และพัฒนาให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2.3 ด้านการสั่งการ ควรใช้การบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหาร ร่วมกันในการบริหารการจัดการในการปฏิบัติหน้าที่ในโครงสร้างคณะกรรมการมีบทบาทในการบริหารการจัดการวางแผนป้องกันควบคุมทางการบริหารจัดการอย่างจริงจัง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาในเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ถึงรูปแบบวิธีการและนำแบบแผนที่มีโครงสร้างดำเนินการที่ชัดเจนประกอบกับการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

3.2 ควรเน้นการขับเคลื่อนการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารในการปฏิบัติหน้าที่แบบมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือปัจจัยการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประชาชน

3.3 ควรศึกษาในการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารเกี่ยวกับการบริหารการจัดการในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งการวางแผน การสั่งการ การควบคุม โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีเครือข่ายต่าง ๆ อย่างมีแบบแผนตามนโยบายที่รัฐกำหนดให้มากในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2537). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนกลุ่มทักษะ. (คณิตศาสตร์) ระดับ

ประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ การศาสนา.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ:

ห้างหุ้นส่วน จำกัด สามลดา.

พิภุชน มากไชย และคณะ. (2559). การนำหลักสุจริต 3 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ

สถานีรวิวรรณเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhist Sociology, 1(2), 36 – 54.

- นลพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ, วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิราษ ภูมาศรี และคณะ. (2566). การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 6(1), 20 – 34.
- วิสาร ปัญญชุณห. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สู่สำนักงานคุณธรรม ความเป็นปိုင်ใส. งานวิชาการ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนันทา เลานันทน์. (2549). เอกสารการสอนการทำงานเป็นทีม . กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่3. แอนด์เมคสติกเกอร์แอนดีไซน์.
- Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York Harper & Row.

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู
ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

PERFORMANCE EFFICIENCY ACCORDING TO THE 4 PRINCIPLES OF INFLUENCE
OF TEACHERS IN BURIRAM PROVINCE

สุนันtha ชื่อสัตย์

Sunantha Suesat

โรงเรียนบ้านหนองโสน เขต 3

Nongsaano School District 3

E-mail: buypheng302@gmail.com

วันที่รับบทความ: 20 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 15 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 17 พฤษภาคม 2568

Received: April 20, 2025; Revised: May 15, 2025; Accepted: May 17, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 400 คน และกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้บริการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่และร้อยละ สถิตินัยสำคัญ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการอภิปรายผล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงาน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.01$, $S.D=0.58$) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เห็นควรพัฒนา ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และด้านการวางแผน ตามลำดับ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.06$, $S.D=0.52$) พิจารณาเป็นรายด้านดังนี้ ปัจจัยด้าน

ความโปร่งใสการให้บริการ ($\bar{x}=3.05$, $S.D=0.64$) ปัจจัยด้านความสุภาพของบุคลากร ปัจจัยด้านความรวดเร็วการให้บริการ ปัจจัยด้านความสามารถของบุคลากร และปัจจัยด้านความถูกต้องของข้อมูล ตามลำดับ และ (3) จำเป็นที่จะต้องมีความรู้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 อย่างจริงจัง จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ให้มีความสำคัญ ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงานแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู และการประเมินแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, หลักอิทธิบาท, ข้าราชการครู

Abstract

This research is a quantitative research. The objectives are (1) to study the level of performance effectiveness according to the Four Bases of Influence of teachers, (2) to study the factors affecting the performance effectiveness according to the Four Bases of Influence of teachers, and (3) to study the guideline for developing the performance effectiveness according to the Four Bases of Influence of teachers in Buriram Province. It is a quantitative and qualitative research. The sample population is 400 people aged 18-60 in Buriram Province. The target group for interviews is 10 educational service providers and school administrators in Buriram Province. The research instruments are questionnaires and interview forms. The statistics used in the research are frequency and percentage distribution, mean, and standard deviation for the discussion of the results. The descriptive data analysis is then used to write a report.

The research results found that: 1) the level of work efficiency according to the 4 Iddhipada principles of teachers in Buriram Province was at a moderate level. It was at a moderate level ($\bar{x} = 3.01$, $S.D=0.58$). Considering each aspect, it was found that the aspect of personnel potential development that should be developed, the aspect of personnel potential development, and the aspect of planning, respectively. (2) The factors affecting the work efficiency according to the 4 Iddhipada principles of teachers in Buriram Province were at a moderate level ($\bar{x} = 3.06$, $S.D=0.52$). Considering each aspect, they were as follows: the factor of service transparency ($\bar{x} = 3.05$, $S.D=0.64$), the factor of personnel politeness, the factor of service speed, the factor of personnel capability, and the factor of data accuracy, respectively. (3) It is necessary to have a serious guideline for developing work efficiency

according to the 4 Iddhipada principles. Prepare a plan to support the guideline for developing work efficiency according to the 4 Iddhipada principles that have an efficiency development path. Taking into account the work performance according to the 4 principles of influence in the situation of change, giving importance, guiding and monitoring the work performance guidelines for developing the effectiveness of work performance according to the 4 principles of influence of teachers and evaluating the development of the effectiveness of work performance according to the 4 principles of influence of teachers effectively.

Keywords: Performance Efficiency, Influence Principle, Teacher Civil Servant

บทนำ

ปัจจุบันการกำชับ เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการครู โดยมีเป้าประสงค์สูงสุด คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนประสิทธิภาพสูงสุดในการรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เป็นสำคัญ สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ข้าราชการครูนั้น การปฏิบัตินั้นไม่ถือเป็นความรับผิดชอบ ดังนั้น บทบาทและหน้าที่ของข้าราชการครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กและเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมให้เด็กมีอนาคตที่ดีและมีประสิทธิภาพ จะทำให้เด็กมีอนาคตที่ดีและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความรู้สึกมั่นคงในชีวิตและอนาคตที่ดี อย่างไรก็ตามปัญหาในประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานและการให้บริการของข้าราชการครู เป็นสิ่งที่ประชาชนในฐานะผู้ปกครองจึงให้ความสนใจมาโดยตลอด และเป็นการยากในการปฏิบัติงานให้เป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพราะลักษณะงานของราชการครูนั้นเกี่ยวข้องกับประชาชนอยู่ตลอดเวลา โดยหน้าที่หลัก คือ “พัฒนาเด็กให้มีความรู้” การทำงานของข้าราชการครูจึงต้องคำนึงถึงว่าเด็กและผู้ปกครองต้องการอะไร เพื่อให้การทำงานของข้าราชการครูเป็นไปด้วยความราบรื่น การปฏิบัติงาน และการบริการเด็กและประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของข้าราชการครู ที่ทำให้เด็กและประชาชนมีความรู้สึกที่ดีต่อครู มีความรู้สึกอยากร่วมมือ มีความรู้สึกว่าครูยังคงเป็นที่พึ่งของเด็กและประชาชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากสภาพปัญหาในปัจจุบันปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกระแสโลกาภิวัตน์อย่างมากภายในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและผู้ปกครอง ข้าราชการครูซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลจึงต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีแนวทางในการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้ข้าราชการครูทุกระดับของในจังหวัดบุรีรัมย์ทุกระดับ มีความเข้าใจตรงกันรวมทั้งทราบจุดเน้นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนภายในประเทศให้มีประสิทธิภาพสูงสุดอย่างไรก็ตามในขณะเดียวกันรูปแบบพฤติกรรมและความซับซ้อนของการเรียนการสอนก็ไม่มีสิ้นสุด มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่อีก ทำให้ข้าราชการครูทุกฝ่ายงานต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยากลำบากเสี่ยงภัยทุกขณะอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเช่นกัน (ชูชีพ พุทธประเสริฐ, 2542)

แต่อย่างไรก็ตามจากความสำคัญของบทบาทภารกิจหน้าที่ของราชการครูและรูปแบบลักษณะงานของครูที่กล่าวมาข้างต้น การทำหน้าที่ของครูที่ดีจึงต้องมีขวัญและกำลังใจในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสภาพการปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานที่พร้อมด้วยวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ ความร่วมมือร่วมใจ ความรักศรัทธาในหน้าที่ของราชการครู และจรรยาบรรณของครู ความต้องการที่จะอยู่จนเกษียณอายุราชการ ด้านความเพียงพอของรายได้ มีรายได้เพียงพอกับการดำเนินชีวิตของข้าราชการครู พร้อมครอบครัวเหมาะสมตามอัตภาพสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ด้านโอกาสก้าวหน้าในราชการ มีการ

เลื่อนขั้นวิทยฐานะ มีการสอบเลื่อนตำแหน่งด้านความยุติธรรมในหน่วยงาน การจัดให้ปฏิบัติหน้าที่การให้โอกาสให้ความเสมอภาค ด้านสวัสดิการต่าง ๆ มีที่อยู่อาศัยดี มีการรักษาพยาบาลดี มีการช่วยเหลือดูแลในด้านอื่น ๆ แก่ข้าราชการครูและครอบครัว ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่องค์กรให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ความรู้สึกของคนหรือขวัญและกำลังใจในองค์กรนั้นนั่นเอง (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2549)

ข้าราชการครูเป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนักมาก อาจพูดได้ว่าข้าราชการครูมีงานตลอด วันละ 8 ชั่วโมง และและข้าราชการครูทำงาน 5 วันต่อสัปดาห์ ทำให้สภาพจิตใจหรือความรู้สึกของข้าราชการตำรวจของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ถึงความตั้งใจทำให้สังเกตได้จากการแสดงออกทางบวกหรือทางลบ หรือถูกเร่งรัดปริมาณงานและผลงานมากเกินไปจนทำให้เกิดความเครียดและความกดดัน ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่และมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานในภาพรวมขององค์กรได้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในหน่วยงานสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามนโยบายและยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้และเพื่อเป็นการลดปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจลง (กมล ภูประเสริฐ, 2544)

ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าควรนำมาประยุกต์ใช้เป็นหนึ่งในเครื่องมือในการปฏิบัติงานได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักธรรมทางพุทธศาสนามีหลายประการด้วยกัน อาทิไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และศีล 5 และหลักอริยบท 4 เป็นต้น ซึ่งมีผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอริยบท 4 ของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอริยบท 4 เห็นว่า ในการปฏิบัติหน้าที่แนวทางการนำหลักอริยบท 4 มาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน บุคลากรเทศบาลทุกคนควรยึดหลักอริยบท 4 เป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติงานนำมาพัฒนาประสิทธิภาพและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานและหน้าที่ที่รับผิดชอบจนเกิดเป็นนิสัยส่วนบุคคลในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและสร้างคุณค่าความน่าเชื่อถือก่อให้เกิดประโยชน์แก่เทศบาลในฐานะที่เป็นหน่วยงานให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2547)

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักอริยบท 4 มีความเหมาะสมกับการวัดระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู เขต 1 ซึ่งเป็นหลักแห่งความสำเร็จอันประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา กล่าวคือ ข้าราชการครูต้องสร้างกลไกในการปฏิบัติงานในองค์กร ข้าราชการครูให้มีความรัก ความพอใจงานในหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย (ฉันทะ) เพราะเมื่อเกิดความรักในงานที่ปฏิบัติแล้วจะทำให้อยากได้ผลงานที่ดีที่สุด สร้างให้ข้าราชการครูให้มีความขยันหมั่นเพียร ไม่ทอดถอย (วิริยะ) มองเห็นงานเป็นสิ่งที่ท้าทาย สร้างให้คนมีจิตสำนึกที่จะอุทิศตัวให้งาน มีใจจดจ่อในงาน (จิตตะ) ซึ่งเมื่อมีความแน่วแน่งในงานแล้ว จะทำให้เกิดสมาธิ ไม่วอกแวก และควร

กระตุ้นให้ข้าราชการครู เป็นผู้ที่ชอบการพิสูจน์หรือทดลองแนวทางใหม่ เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขงานเดิมโดยการใช้สติปัญญาที่มีอยู่นั้นก็คือ “การตรวจสอบคุณภาพประสิทธิภาพของงาน” (วิม้งสา) โดยสรุปของอิทธิบาท 4 คือ การรักงานสูงงาน ใส่ใจในงาน และการทำงานด้วยปัญญา ดังนั้น การปฏิบัติงานที่ดีของข้าราชการครูที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องมีหลักธรรมเป็นพื้นฐาน และต้องมีหลักธรรมที่ใช้พัฒนาจิตใจเพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน เพื่อความเป็นธรรมและความสุขของตนเองกับผู้ร่วมงาน โดยต้องสร้างทัศนคติให้กับผู้ปฏิบัติงานว่า “ให้ชอบในสิ่งที่ทำ ไม่ใช่ทำในสิ่งที่ชอบ” โดยให้สนุกกับงานที่รับผิดชอบเพราะงานเป็นเวลาส่วนใหญ่ของชีวิตโดยให้นึกอยู่เสมอว่างานที่ทำนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้เกี่ยวข้องและต่อสังคมอย่างไร ไม่ใช่เพียงคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว หรือรายได้เท่านั้น ข้าราชการครูจึงมีหน้าที่ที่จะทำอย่างไรก็ตามให้ตนเองและผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดี เต็มใจทำงาน มีความสุข เพราะเมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะได้ผลงานที่ดีเป็นการตอบแทนตามคำกล่าวที่ว่า “งานก็ได้ผล คนก็เป็นสุข” ข้อมูลเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 ที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้ามานั้นสามารถสรุปได้ว่าธรรมทั้งสี่ประการนี้เมื่อเกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลผู้ประกอบภารกิจใดไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือทางใจก็ตามภารกิจนั้น ๆ ย่อมสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเสมอ แต่ถ้าหากธรรมทั้งสี่ประการนี้เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลผู้นั้นอย่างไม่ครบถ้วนบริบูรณ์ ถึงแม้บุคคลนั้นจะมีวิชาฉลาดเปรื่องปราดสักเท่าไรก็ตามภารกิจต่าง ๆ ที่เขาลงมือปฏิบัติ ย่อมยากที่จะสำเร็จลุล่วง หรือแม้หากจะสำเร็จลุล่วงไปได้แล้ว ก็จะไม่สามารถอำนวยผลประโยชน์ให้แก่เขาได้อย่างเต็มที่นั่นเอง จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักอิทธิบาท 4 มีความเหมาะสมสำหรับประเมินระดับประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการศึกษาไว้อย่างชัดเจน คือ ศึกษาาระดับการปฏิบัติงานในหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมายในด้านการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ตามกรอบหลักธรรมอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิม้งสา (พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา, 2562)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับใด ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้าง และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ควรเป็นอย่างไร จึงทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยที่ได้รับจะมีส่วนช่วยให้นำไปเป็นข้อมูลในการปฏิบัติงานนำมาพัฒนาประสิทธิภาพและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานและหน้าที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาข้าราชการครูให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและสร้างคุณค่าความน่าเชื่อถือ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและประชาชน ต่อไปอย่างประสิทธิผลยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์สรุปให้เห็นถึงประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 133,286 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนครอบคลุมและคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 – 60 ปี ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 400 คน โดยการกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

กลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้บริการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบท 4 ของข้าราชการครู ประกอบไปด้วยการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ และ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เห็นควรพัฒนา โดยในส่วนนี้เป็นข้อคำถามแบบประเมินค่า ซึ่งใช้มาตราส่วน Likert Scale แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

พอใจมากที่สุด	ให้คะแนนเป็น	5
พอใจมาก	ให้คะแนนเป็น	4
เฉยๆ	ให้คะแนนเป็น	3
ควรปรับปรุง	ให้คะแนนเป็น	2
ไม่พอใจเลย	ให้คะแนนเป็น	1

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู มีจำนวน 3 ด้าน ประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านความสุภาพของบุคลากร ปัจจัยด้านความรวดเร็วการให้บริการ ปัจจัยด้านความถูกต้องของข้อมูล ปัจจัยด้านความสามารถของบุคลากร และปัจจัยด้านความโปร่งใสการให้บริการ โดยในส่วนนี้เป็นข้อคำถามแบบประเมินค่า ซึ่งใช้มาตราส่วน Likert Scale แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

การแปลผล

การวิจัยครั้งนี้กำหนดเกณฑ์การแปลผลข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามโดยแปลผลระดับคะแนนจากค่าเฉลี่ย กำหนดช่วงคะแนน (Class interval) ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1977) ซึ่งจากการคำนวณช่วงชั้นคะแนนจะอยู่ในช่วง 0.8 สามารถแบ่งออกเป็น 5 ช่วง ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวน 3 ด้าน ประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ และ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เห็นควรพัฒนา เป็นการสรุปความ ตีความ และการพรรณนาวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่และร้อยละ สถิตีค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่และร้อยละ สถิตีค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการอภิปรายผล

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1) ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	3.04	0.56	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ	3.02	0.68	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เห็นควรพัฒนา	3.05	0.54	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.01	0.58	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.01$, S.D=0.58) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เห็นควรพัฒนา ($\bar{x}=3.05$, S.D=0.54) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($\bar{x}=3.04$, S.D=0.56) และด้านการวางแผน ($\bar{x}=3.02$, S.D=0.68) ตามลำดับ

3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
ปัจจัยด้านความสุภาพของบุคลากร	3.04	0.56	ปานกลาง
ปัจจัยด้านความรวดเร็วการให้บริการ	3.02	0.68	ปานกลาง

ปัจจัยด้านความถูกต้องของข้อมูล	3.00	0.54	ปานกลาง
ปัจจัยด้านความสามารถของบุคลากร	3.01	0.78	ปานกลาง
ปัจจัยด้านความโปร่งใสการให้บริการ	3.05	0.64	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.06	0.52	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.06$, $S.D=0.52$) พิจารณาเป็นรายด้านดังนี้ ปัจจัยด้านความโปร่งใสการให้บริการ ($\bar{x}=3.05$, $S.D=0.64$) ปัจจัยด้านความสุภาพของบุคลากร ($\bar{x}=3.04$, $S.D=0.56$) ปัจจัยด้านความรวดเร็วการให้บริการ ($\bar{x}=3.02$, $S.D=0.68$) ปัจจัยด้านความสามารถของบุคลากร ($\bar{x}=3.01$, $S.D=0.78$) และปัจจัยด้านความถูกต้องของข้อมูล ($\bar{x}=3.00$, $S.D=0.54$) ตามลำดับ

3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปได้ดังนี้

พบว่า: จำเป็นที่จะต้องมีความรู้แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 อย่างจริงจัง จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีการพัฒนาประสิทธิผล โดยคำนึงถึงการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ให้ความสำคัญ ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงานแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู และการประเมินแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.01$, $S.D=0.58$) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เห็นควรพัฒนา ($\bar{x}=3.05$, $S.D=0.54$) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($\bar{x}=3.04$, $S.D=0.56$) และด้านการวางแผน ($\bar{x}=3.02$, $S.D=0.68$) ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนุชา สิริสาโร (แรงดี) (2561) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาวิชาชีพครูตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการพัฒนาวิชาชีพครูตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, $S.D.=.45$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานตาม หลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X}=4.21$, $S.D.=.54$) รองลงมาคือ ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X}=4.21$,

S.D.= .54) และด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ตามหลักอทธิบาท 4 ($\bar{x}$ = 4.21 , S.D.= .42) ตามลำดับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.06, S.D=0.52) พิจารณาเป็นรายด้านดังนี้ ปัจจัยด้านความโปร่งใสการให้บริการ ($\bar{x}$ =3.05, S.D=0.64) ปัจจัยด้านความสุภาพของบุคลากร ($\bar{x}$ =3.04, S.D=0.56) ปัจจัยด้านความรวดเร็วการให้บริการ ($\bar{x}$ =3.02, S.D=0.68) ปัจจัยด้านความสามารถของบุคลากร ($\bar{x}$ =3.01, S.D=0.78) และปัจจัยด้านความถูกต้องของข้อมูล ($\bar{x}$ =3.00, S.D=0.54) ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิเรกฤทธิ์ ยูเหล็ก และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักอทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของนักบริหารและครู สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า ระดับการใช้หลักอทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของนักบริหารและครู สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครภูเก็ต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอทธิบาท 4 อย่างจริงจัง จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอทธิบาท 4 ที่มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิผล โดยคำนึงถึงการปฏิบัติงานตามหลักอทธิบาท 4 ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ให้มีความสำคัญ ชี้นำ และติดตามตรวจสอบการทำงานแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอทธิบาท 4 ของข้าราชการครู และการประเมินแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอทธิบาท 4 ของข้าราชการครูอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณวิภา จรุงจิตวิวัฒนา และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักอทธิบาท 4 กับการเรียนการสอน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ผู้พลัดโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุและประชากรวัยแรงงาน โดยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาทักษะอาชีพ การพัฒนาสังคมและชุมชนที่เน้นผู้เรียนและชุมชนให้มีส่วนร่วม ใช้กระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียน 2) แนวคิดหลักคำสอนอทธิบาท 4 กับการเรียนการสอน เป็นแนวทางนำไปสู่ ความสำเร็จในการเรียนและช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนสำเร็จตามความมุ่งหมาย ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจ มีใจรักในการเรียน วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอยในการเรียน จิตตะ คือ ความตั้งใจสนใจในการเรียน วิมังสา คือ การไตร่ตรอง ใช้ปัญญาพิจารณาแก้ไขปัญหาในการเรียนอย่างมีเหตุผล

สรุปผลการวิจัย

ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.01$, $S.D=0.58$) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เห็นควรพัฒนา ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และด้านการวางแผน ตามลำดับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.06$, $S.D=0.52$) พิจารณาเป็นรายด้านดังนี้ ปัจจัยด้านความโปร่งใสการให้บริการ ปัจจัยด้านความสุภาพของบุคลากร ปัจจัยด้านความรวดเร็วการให้บริการ ปัจจัยด้านความสามารถของบุคลากร และปัจจัยด้านความถูกต้องของข้อมูล ตามลำดับ

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 อย่างจริงจัง จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีทางการพัฒนาประสิทธิผล โดยคำนึงถึงการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ให้มีความสำคัญ ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงานแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู และการประเมินแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์” สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

- 1) มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4
- 2) จัดเตรียมแผนรองรับแนวทางการพัฒนาประสิทธิผล
- 3) มีการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีทางการพัฒนาประสิทธิผล
- 4) คำนึงถึงการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
- 5) ให้ความสำคัญ ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบ
- 6) มีการทำงานแนวทางการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู
- 7) มีการประเมินแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์” สามารถสรุปข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนา

1.1 พัฒนาศักยภาพบุคลากรในด้านการใช้เทคโนโลยี โดยการให้ความรู้และทักษะการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู

1.2 ปรับปรุงกระบวนการให้บริการให้โปร่งใสมากขึ้น เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นให้ผู้เรียนและประชาชน โดยการเผยแพร่ข้อมูลอย่างชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ และผลการดำเนินงานของทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู

1.3 ฝึกอบรมบุคลากรด้านการสื่อสารและการบริการผู้เรียนและประชาชน เพื่อให้มีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดีและเข้าใจง่าย รวมถึงการปรับปรุงการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและประชาชนทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครู อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูเชิงลึก

2.2 เปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในบริบทที่แตกต่างกัน

2.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). วิชาการวิจัยกษณ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กมล ภูประเสริฐ. (2544). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: ทิพย์ พับลิเคชัน.

จรรยา วัฒนา และคณะ. (2559). การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับการเรียนรู้การสอนของศูนย์

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.

ชูชีพ พุทธประเสริฐ. (2542). การพัฒนาองค์การ. ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ดิเรกฤทธิ์ ยุเหล็ก และคณะ. (2565). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของนักบริหารและครู สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครภูเก็ต.

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี. 5(3), 54 – 70.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2547). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2562). “การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากร
องค์การบริหาร ส่วน ตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี”. วารสารมหาจุฬานาคร
ทรรศน์. 6(5), 2459 - 2480.

พระอนุชา สิริสาโร (แรงดี). (2561). การพัฒนาวิชาชีพครูตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติ
ธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2549). ภาวะผู้นำของผู้บริหารมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row.

บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี
จังหวัดอุดรธานี

ROLES AND DUTIES OF COMMUNITY LEADERS IN THE 21ST CENTURY IN
KUMPHAWAPI DISTRICT UDON THANI PROVINCE

ธวัช ทะเพชร

Thawush Thaphech

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University

E-mail: thawush.tha@neu.ac.th

วันที่รับบทความ: 25 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 20 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 พฤษภาคม 2568

Received: April 25, 2025; Revised: May 20, 2025; Accepted: May 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 359 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐและปราชญ์ชุมชน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบการอภิปรายผล ผลการวิจัยพบว่า: (1) บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชน และด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด ตามลำดับ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหา (X4) ด้านความรับผิดชอบ (X3) และด้านการวางแผน (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ และ (3) จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชนในเรื่องการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ การอบรม การสร้างรายได้กับชุมชน การบริหารจัดการที่พึงประสงค์

ความเอาใจใส่ การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การปฏิสัมพันธ์ต่อลูกบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชน, ศตวรรษที่ 21, เขตท้องที่

Abstract

This research aims (1) to study the roles of community leaders in the 21st century, (2) to study the factors affecting the roles of community leaders in the 21st century, and (3) to study the guidelines for developing the roles of community leaders in the 21st century in Kumphawapi District, Udon Thani Province. It is a quantitative and qualitative research. The sample group consists of 359 eligible voters in Kumphawapi District, Udon Thani Province the informants were 10 government officials and community scholars. The research instruments were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, multiple regression analysis, and descriptive analysis to support the discussion of the results. The research results found that: (1) The roles of community leaders in the 21st century were overall at a moderate level, ranked from most to least as follows: community plan promotion, community learning center promotion, community capital promotion, community lifestyle promotion, sufficiency economy promotion, community career promotion, and drug problem solving, respectively. (2) Factors that significantly affected the roles of community leaders in the 21st century were problem solving (X4), responsibility (X3), and planning (X2), with predictor coefficients in the raw scores (b) equal to .730, .348, and .236, respectively and (3) it is necessary to promote roles and responsibilities for community leaders in developing potential in various areas, training, generating income for the community, appropriate management, care, consistent performance of duties, interactions with villagers and outsiders, as well as comprehensive management for both personal and public benefits in order to effectively and efficiently carry out their roles and responsibilities.

Keywords: Role of Community Leaders, 21st Century, Local Area

บทนำ

จากอดีตลักษณะสังคมของไทยจะอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองควบคุมดูแลชีวิตและความเป็นอยู่และป้องกันโจรผู้ร้ายอย่างใกล้ชิด ปัจจุบันแม้สภาพสังคมจะเจริญขึ้น ผู้นำที่จะช่วยประสานกับภาครัฐแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเมื่อเกิดภัยพิบัติในชุมชนขึ้น จึงจำเป็นต้องมีผู้นำ ซึ่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีมาตั้งแต่สมัยโบราณอยู่คู่กับการปกครองของไทย เพียงแต่การเรียกชื่อแตกต่างกัน คือ ยุคสุโขทัยยุคกรุงศรีอยุธยาจนถึงยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและยุคปัจจุบัน คือ กรุงเทพมหานคร สมัยรัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการทดลองเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรกที่แขวงบางปะอิน เมืองกรุงเก่าหรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โกวิทย์ พวงงาม, 2554) ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นวันที่ได้มีการจัดตั้งสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทดลองจัดระเบียบการปกครอง ระดับตำบล หมู่บ้านขึ้น เพื่อเป็นการน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านและเป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิบัติภารกิจ "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข" ให้แก่ประชาชน ทั้งนี้กระทรวงมหาดไทย จึงกำหนดให้วันที่ 10 สิงหาคม ของทุกปีเป็น "วันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน" ลักษณะการปกครองเช่นนี้ปรากฏเด่นชัดขึ้น เมื่อได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้ ซึ่งมีการแบ่งการบริหารราชการของอำเภอออกเป็นตำบล และหมู่บ้าน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นผู้ดูแลการปกครองส่วนภูมิภาคทั้งหมด โดยมีกรมการปกครองเป็นฝ่ายกำกับดูแลการปกครองส่วนภูมิภาค ตั้งแต่ระดับอำเภอลงไป (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2558)

อย่างไรก็ตามกล่าวคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสวมบทบาทสองด้านพร้อมกัน คือ กึ่งข้าราชการประจำและกึ่งข้าราชการการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนกลไกที่สำคัญของการปกครองในส่วนท้องถิ่นและเป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยในการเป็นผู้นำตำบลหมู่บ้านที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบลหมู่บ้านประสานประชาชนในพื้นที่ นำแนวนโยบายของรัฐ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มาปฏิบัติในพื้นที่ และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบลหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน หรือภาคธุรกิจเอกชนร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในตำบลหมู่บ้านมีความอยู่ดีกินดี และชุมชนมีความสุข (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2552) ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2552 กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตร กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหากรณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งใน

ท้องถิ่นและยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ความเดือดร้อนของราษฎร เพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ เพื่อให้คงมีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สारวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในทุกตำบล หมู่บ้านต่อไป (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2558)

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกระแสโลกกาภิวัตน์ คือ การพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจและรัฐบาลทั่วทั้งโลก ทำให้รูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ () อย่างไรก็ตามในสภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปชีวิตของคนในระดับหมู่บ้านก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาการปกครองในระดับหมู่บ้านมีขึ้นน้อย ซึ่งผู้ที่จะมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในตำบลและหมู่บ้านได้ดีที่สุด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะการบริหารงานในระดับนี้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านโดยตรง ถ้าหากมีความสามารถหรือมีศักยภาพสูงแล้วก็จะทำให้นโยบายของรัฐบาลสามารถตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของราษฎรได้แต่ในทางกลับกัน ถ้าหากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีศักยภาพไม่เพียงพอจะส่งผลทำให้นโยบายของรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของราษฎร ในระดับหมู่บ้านได้อันจะส่งผลกระทบต่อความเจริญของประเทศทุกด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (กรมการปกครอง, 2552)

อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 13 ตำบล 174 หมู่บ้าน ตมใต้ 9 หมู่บ้าน พันดอน 20 หมู่บ้าน เวียงคำ 18 หมู่บ้าน แซแล 14 หมู่บ้าน เชียงแหว 13 หมู่บ้าน ห้วยเก็ง 8 หมู่บ้าน เสอเพลอ 19 หมู่บ้าน สืออ 8 หมู่บ้าน ปะโค 17 หมู่บ้าน ผาสุก 10 หมู่บ้าน ท่าลี่ 13 หมู่บ้าน กุมภวาปี 14 หมู่บ้าน หนองหว้า 11 หมู่บ้าน มีประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 53,609 คน จากการสัมภาษณ์ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ มีปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านความขัดแย้ง ปัญหาการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การรับข้อมูลข่าวสารจากนโยบายที่สำคัญจากทางราชการที่เพียงพอ ทำให้ประชาชนมีความคาดหวังต้องการบุคคลที่สามารถเป็นที่พึ่งได้ในเวลาต้องการคำปรึกษา พร้อมเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ ซึ่งบุคคลที่มีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุดคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี และแนวทางพัฒนารอบบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 4,397 คน (ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอุดรธานี ณ วันที่ 2 กรกฎาคม 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 4,397 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน ครอบคลุมและคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 359 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้โดยการสัมภาษณ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาจากความสามารถในการให้ความรู้ และประสบการณ์ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่รัฐและปราชญ์ชุมชน จำนวน 10 คน ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและแบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการ ดังนี้

แบบสอบถาม (การวิจัยเชิงปริมาณ) ส่วนประกอบของแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3. ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

3.1 การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบสอบถาม (2) กำหนดขอบเขตของคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย นำเสนอที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ (3) นำแบบสอบถามฉบับร่างที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง และ (4) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขและผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทำการทดสอบ จำนวน 40 คน กับประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี จากนั้นนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ที่ระบุความเชื่อมั่น 0.804 โดยใช้วิธีของ Cronbach จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดต่อไป

แบบสัมภาษณ์ (การวิจัยเชิงคุณภาพ) แบบสัมภาษณ์ออกเป็น 1 ส่วน ดังนี้ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก เสริมการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อต้องการให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

4. ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

4.1 การสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์เป็นข้อมูลคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในเรื่องแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี (2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาเพื่อความสมบูรณ์ในประเด็นและเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ยิ่งขึ้น (3) พัฒนาแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้นและใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริงที่จะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลำดับต่อไป และ (4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำเสนอให้ที่ปรึกษาตรวจสอบและนำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนา และปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัยซึ่งผู้วิจัยขอความร่วมมือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอน และวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนแก่ผู้ช่วยวิจัย 2) การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือ

ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลนำเสนอประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 4) แจกจ่าย และเก็บแบบสอบถามจากประชากร กลุ่มตัวอย่าง 5) รับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย ในลักษณะการวิจัยเอกสาร ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เป็นแนวคิดทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงาน เพื่อขออนุญาตกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ แล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตนเอง สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มพูดคุยอย่างเป็นกันเองตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะของตนเองอย่างเต็มที่

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการอภิปรายผล

2) การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น ประกอบการอภิปรายผล

3) การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือกและจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ เอกสาร หนังสือ ตำรา โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี 2) วิเคราะห์

และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาเป็นกรอบแนวคิดในแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี 3) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความและการตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัย

1) บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน	3.07	0.18	ปานกลาง
ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน	3.05	0.45	ปานกลาง
ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง	3.00	0.43	ปานกลาง
ด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด	2.79	0.64	ปานกลาง
ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชน	2.82	0.74	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน	3.02	0.24	ปานกลาง
ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน	3.01	0.34	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.04	0.30	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.04$ S.D.=0.30) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน ($\bar{X}=3.07$ S.D.=0.18) ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน ($\bar{X}=3.05$ S.D.=0.45) ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน ($\bar{X}=3.02$ S.D.=0.24) ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน ($\bar{X}=3.01$ S.D.=0.34) ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=3.00$ S.D.=0.43) ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชน ($\bar{X}=2.82$ S.D.=0.74) และด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด ($\bar{X}=2.79$ S.D.=0.64) ตามลำดับ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ลำดับตัวแปรที่ได้รับ การคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P- value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.820	.135		6.088	.000	1.085	.555
ด้านการมีส่วนร่วม (X ₁)	.047	.032	.041	1.445	.149	.017	.110
ด้านการวางแผน (X ₂)	.236	.068	.859	3.462	.001*	.370	.102
ด้านความรับผิดชอบ (X ₃)	.348	.077	.330	4.517	.000*	.196	.499
ด้านการแก้ไขปัญหา (X ₄)	.730	.117	.749	6.229	.000*	.500	.961
ด้านความเอาใจใส่ (X ₅)	.374	.071	1.240	5.252	.402	.234	.514
SE _{est} = ±.03488 R = .979; R ² = .959 ; Adj. R ² = .959; F = 1847.932.; p-value = 0.01							

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหา (X₄) ด้านความรับผิดชอบ (X₃) และด้านการวางแผน (X₂) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ด้านความเอาใจใส่ (X₅) และด้านการมีส่วนร่วม (X₁) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้ 95.9%

3) แนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปได้ดังนี้

พบว่า: จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชนในเรื่องการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ การอบรม การสร้างรายได้กับชุมชน การบริหารจัดการที่พึงประสงค์ ความเอาใจใส่ การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การปฏิสัมพันธ์ต่อกับบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04$ S.D.=0.30) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน ($\bar{x}=3.07$ S.D.=0.18) ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน ($\bar{x}=3.05$ S.D.=0.45) ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน ($\bar{x}=3.02$ S.D.=0.24) ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน ($\bar{x}=3.01$ S.D.=0.34) ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{x}=3.00$ S.D.=0.43) ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชน ($\bar{x}=2.82$ S.D.=0.74) และด้านการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ($\bar{x}=2.79$ S.D.=0.64) ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภิสรา ธารประเสริฐ (2563) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.30$) ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.60$) และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภินันท์ คำเจริญ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภออุทอง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภออุทอง และอำเภอด่านช้างจังหวัดสุพรรณบุรี มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหา (X4) ด้านความรับผิดชอบ (X3) และด้านการวางแผน (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ด้านความเอาใจใส่ (X5) และด้านการมีส่วนร่วม (X1) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้ 95.9% ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธน์ ปิติสวะพัฒน์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดย เพศชายส่วนใหญ่มีระดับผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในระดับที่ต่ำกว่าเพศหญิง สำหรับปัจจัยด้านอายุ พบว่าหาก ผู้ใหญ่บ้านมีอายุเพิ่มมากขึ้น ผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ก็จะลดลงตามไปด้วย นั้นหมายความว่า อายุของผู้ใหญ่บ้านมีผลต่อการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยด้านระดับการศึกษา พบว่าหากผู้ใหญ่บ้านมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นก็จะส่งผลต่อผลการปฏิบัติ หน้าที่ตามอำนาจหน้าที่เพิ่มสูงขึ้น และปัจจัยสุดท้ายคือ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง พบว่าเมื่อผู้ใหญ่บ้านมีระยะเวลาการดำรง

ตำแหน่งที่นาน ขึ้น จะทำให้ผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ลดลง และเมื่อพิจารณาผลการวิจัย ในปัจจัยเรื่องระยะเวลาการดำรงตำแหน่งกับการสัมภาระณ เชิงลึกกับผู้อยู่บ้านพบว่า การที่ผู้อยู่บ้านยังดำรงตำแหน่งนานผลการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งลดลงนั้น เกิดจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ ของผู้อยู่บ้านนั้นเปลี่ยนแปลงไป หรือผู้อยู่บ้านที่อายุเพิ่มมากขึ้นไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม หรือละเลยการหาความรู้เพิ่มเติม ทำให้ผู้อยู่บ้าน รุ่นใหม่ ที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่งมีผลการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีกว่า สำหรับผลการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีจำนวน 3 ข้อ อันได้แก่ คำถามข้อแรกเรื่อง ความสำคัญของการดำรงตำแหน่งผู้อยู่บ้าน และวาระการดำรงตำแหน่งของผู้อยู่บ้าน พบว่า ผู้อยู่บ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อสรุปเป็นไปใน ทิศทางเดียวกันว่า ตำแหน่งของผู้อยู่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้านมีความสำคัญมาก หากแต่จะต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ รู้จักระเบียบกฎหมาย และข้อสัต์ยต่อหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณในเรื่องของระดับการศึกษา ที่หากมีการศึกษาที่สูงขึ้น จะทำให้ผลการปฏิบัติงานตาม อำนาจหน้าที่ได้ดีมากขึ้น ข้อที่ 2 เรื่องความแตกต่างของการปฏิบัติงานตาม อำนาจหน้าที่ของผู้อยู่บ้านระหว่างในอดีตกับปัจจุบัน พบว่า ผู้อยู่บ้านและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีข้อสรุปว่า ความแตกต่างของการปฏิบัติงานในอดีตและปัจจุบันแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผู้อยู่บ้านที่เป็น สุภาพสตรีเพิ่มมากขึ้น และผู้อยู่บ้านที่ได้รับเลือกตั้งเพราะความรู้ความสามารถ โดยไม่ได้มาจากตระกูลผู้นำเหมือนในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณในเรื่องของเพศ ซึ่งบ่งบอกว่าหากมีเพศต่างกัน ผลของการปฏิบัติงานจะแตกต่างกัน และพบว่าเพศหญิงมีผลการ ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ในอัตราร้อยละที่สูงกว่าเพศชาย และข้อท้ายสุด คือข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้อยู่บ้าน พบว่า ควรจัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องของระเบียบกฎหมาย และส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นปัจจุบัน เพราะผู้อยู่บ้านที่มีอายุมาก หรือดำรงตำแหน่งมานานจะจดจำแบบเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติหากแต่กฎหมายได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการผิดพลาดในการปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับผลการวิจัย เชิงปริมาณในเรื่องอายุและระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง หากอายุและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่มากขึ้น ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานลดลง

จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชนในเรื่องการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ การอบรม การสร้างรายได้กับชุมชน การบริหารจัดการที่พึงประสงค์ ความเอาใจใส่ การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การปฏิสัมพันธ์ต่อบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิยม พัฒนศรี และพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2564) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันผู้อยู่บ้านในจังหวัดนครปฐม ดังนี้ 1. บทบาทกำนันผู้อยู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นที่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบลซึ่งเคยเป็นภารกิจสำคัญของกำนันผู้อยู่บ้านอย่างไรก็ตามกำนันผู้อยู่บ้านยังมีบทบาทและปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่นการประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับความต้องการของราษฎรการติดตามสอดส่องดูแลและประสานการปฏิบัติงานหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นและท้องถิ่นของแต่ละอำเภอในจังหวัดนครปฐม 2. ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ จากบทบาทการบริหารของกำนันผู้อยู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น โดยกำนันผู้อยู่บ้านเองนั้นมองบทบาทการทำงานของตนเองในแง่ดีมากกว่าชาวบ้านทั้งด้านบทบาท

การทำงานจริงและความคาดหวังที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทในทุกด้านแล้วแล้วทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านต่างเห็นว่าภาวะความเป็นผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับการเป็นผู้นำชุมชนแต่ในด้านตรงกันข้ามการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและบริบททางสังคมในจังหวัดนครปฐมและการเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการรุกเข้ามาของชุมชนสมัยใหม่กลุ่มอาชีพและกลุ่มทางสังคมใหม่ระบบการผลิตและระบบตลาดความเป็นทุนนิยมทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายในชุมชนชนบทไปสู่ความเป็นชุมชนเมืองที่ประชาชนไม่ต้องพึ่งพาผู้นำชุมชนมากนักทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องปรับตัวและแสวงหาบทบาทและความชอบธรรมต่อการดำรงอยู่ของตนมากขึ้น

สรุป

บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชนและด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด ตามลำดับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหา (X4) ด้านความรับผิดชอบ (X3) และด้านการวางแผน (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ด้านความเอาใจใส่ (X5) และด้านการมีส่วนร่วม (X1) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้ 95.9%

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชนในเรื่องการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ การอบรม การสร้างรายได้กับชุมชน การบริหารจัดการที่พึงประสงค์ ความเอาใจใส่ การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การปฏิสัมพันธ์ต่อบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1) ส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชน 2) การพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ การอบรม 3) การสร้างรายได้กับชุมชน 4) การบริหารจัดการที่พึงประสงค์ 5) ความเอาใจใส่ 6) การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ 7) การปฏิสัมพันธ์ต่อบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น และ 8) การบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นแนวทางในบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ดังนี้

1.1 แนวโน้มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามสถานะทางกฎหมายการปฏิบัติงานที่กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องรับผิดชอบ 3 ภารกิจหลัก คือ 1) ภารกิจในฐานะเจ้าพนักงานปกครองท้องที่ 2) ภารกิจในฐานะผู้นำชุมชนในการให้บริการลูกบ้าน และ 3) ภารกิจในด้านเป็นผู้สนับสนุนหน่วยราชการและองค์กรอื่นๆ อยู่ในลักษณะของผู้ประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยราชการกับประชาชนในพื้นที่

1.2 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของภาครัฐกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานปกครองของรัฐที่เป็นตัวแทนของทางราชการในการบริหารงานต่ำ ๆ ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยตามสายการบังคับบัญชาทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องแสดงบทบาทในการตอบสนองงานของรัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนของทางราชการ

1.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชนสภาพของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันทำให้บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภารกิจด้านบำบัดทุกข์บำรุงสุข ประสานงานกับหน่วยราชการโดยการเสนอความต้องการของชุมชนให้ทางการได้รับทราบตลอดจนถึงการรายงานหรือแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ให้กับประชาชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยและที่ทำการปกครองอำเภอ ควรจะพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ดียิ่งขึ้น

2.2 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และที่ทำการปกครองอำเภอ ควรจะมีการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาลโดยการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้ผู้ใหญ่บ้านจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย/ภัยอันตราย ต่อประชาชน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ศึกษาบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระดับมหภาค เช่น ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศพร้อมทั้งเปรียบเทียบระหว่างภาคระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทตามความต้องการของประชาชนของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประสิทธิผล

3.2 ศึกษาความสัมพันธ์ของข้าราชการและหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ส่งผลต่อความคงอยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยมุ่งเน้นในประเด็นการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อความคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อเปรียบเทียบในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วาณิชยบัญชา.(2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window(พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ:

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

โกวิท พวงงาม. (2554). การปกครองท้องถิ่น: ว่าด้วยทฤษฎี แนวคิด และหลักการ. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

กรมการปกครอง. (2552). จำนวนประชากรจังหวัดขอนแก่น.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

http://203.113.86.149/stat/y_stat.html. (วันที่ค้นข้อมูล : 4 กันยายน 2567).

นิยม พัฒนศรี และพรเพ็ญ เพชรสุศิริ. (2564). บทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครปฐม. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 119 – 130.

พิพัฒน์ ปิติสระพัฒน์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษาอำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภิสรา ธารประเสริฐ. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดนครพนม. การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. (2552). บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านท่ามกลางสังคมไทยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน. วารสารกำนันผู้ใหญ่บ้าน, 62(3), 11 - 15.

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์ . (2558). สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. สืบค้นจาก www.dopatrang.go.th/datacenter/doc_download/iadtppic1.doc. (วันที่ค้นข้อมูล : 4 กันยายน 2567).

อภินันท์ คำเจริญ. (2559). การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มทอง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York Harper & Row.